

Ne po napačni strani

V začetku lanskega decembra je zvezni zbor skupščin SFRJ sprejel osnutek novega zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Predlagani osnutek zakona ni pravzaprav skoraj nikogar presenetil, saj o njem potekajo več ali manj plodne razprave že dobrih sedem let, vendar sedaj po sedmih »uspešnih« letih razprav in vroče krvi osnutek novega zakona ne prinaša kakšnih posebno novih rešitev za temeljna vprašanja tega zakona.

V osnutku novega zakona ostaja namreč osebni dohodek delavca temeljno merilo njegovega dela in to naj bi služilo kot osnova za izračun njegove pokojnine. Prav v naši republiki pa se že vrsto let zavzemamo, da bi se vsaj del delavčeve pokojnine oblikoval tudi na osnovi družbenega dohodka. Prav na ta način naj bi bila pokojnina v prihodnje le nekoliko bolj, kot nam je to uspelo sedaj, odraz dejanskega prispevka delavca naši družbi.

Načelo minulega dela naj bi bilo eden tistih temeljnih kamnov novega pokojninskega sistema, ob katerem so se spotikala načela osnutka novega zakona, ki še vedno opredeljuje pokojnino zgolj kot pravico delavca, pozablja pa da ta izhaja iz njegovega minulega dela in je ne bi smeli kar »po starem« odmerjati le na podlagi delavčevega osebnega dohodka.

Pokojnine naj bi se v prihodnje valorizirale v skladu z ekonomskimi gibanji, pri čemer naj bi se ne upoštevala le rast osebnih

dohodkov delavcev v združenem delu, na katere upokojeni delavci nimajo nikakršne možnosti vplivanja, temveč naj bi bilo poglavito merilo rast družbene produktivnosti in seveda družbenega dohodka k čemur so s svojim minulim delom vsi do sedaj upokojeni delavci nedvomno prispevali.

Pokojnine naj bi se v prihodnje povečevale v skladu z ekonomskimi gibanji, rastjo družbene produktivnosti in rastjo družbenega dohodka, kar bi bilo še najbolj pravično za vse. In ravno ob tem se poraja vprašanje, če bo zvezni zakon vsa ta načela usklajevanja točno opredeljeval ali pa bo, kot se je to dogajalo že večkrat doslej, prepuščal posameznim republikam, da si bodo same, kot vedo in znajo, opredelile načine usklajevanja pokojnin.

Nedvomno pa bi se v sleherni naši republiki in pokrajinah izognili številnim zapletenim vprašanjem, kako kar najboljše in najbolj pravično uresničiti vsa zakonska načela, če bi že imeli zakon o minulem delu in razširjeni reprodukciji, ki bi vse te pojme natančno opredeljeval. Žal pa smo tako z osnutkom zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja kakor tudi z osnutkom zakona o minulem delu in razširjeni reprodukciji šele na začetku. Da se le ne bi prehitevali po napačni strani!

Tone Urbas

Partizanske smučine – Cerkno '45

Letos so se že osmič zbrali številni borci, mladina, člani enot TO in JLA na spominskem tekmovanju na Kladju pri Kacinovi domačiji, da bi kar najlepše proslavili spomine na tiste januarske dni 1945 leta, ko so partizani sredi zaslužnjene Evrope, nedaleč od sovražnikovih položajev priredili prve smučarske tekme v tekih patrolj, skokih in veleslalomu.

Letos se je organizatorju prijavilo rekordno število tekmovalcev, posebno mladih, ki so s svojo pogumno vožnjo presenečali številne obiskovalce partizanskih Kladij.

V veleslalomu in tekih se je pomerilo okoli 70 borcev in bork, med njimi tudi peterica, ki se je udeležila partizanskega tekmovanja v Cerknem že pred 37 leti.

Tine Šranc z Jesenic pa je v veleslalomu nastopil s smučmi in palicami, s katerimi je tekmoval na prvih tekmah v Cerknem in ki so bile narejene v takratni Finžgarjevi delavnici, zdaj pa so v jeseniškem muzeju in si jih Tine le sposodi za taka ali podobna tekmovanja.

T. U.

»Kako si me upate klicati?«

V novomeški občini je lani od 900 povabljenih borcev prišlo na sistematske preglede v dispanzer borcev NOV samo 500 naših članov

Razširjene seje občinskega odbora ZZB NOV so se konec decembra udeležili tudi vsi predsedniki krajevnih organizacij ZB iz novomeske občine. Osrednja skrb je veljala vprašanju, kako ravnati v občinski in krajevni organizaciji ZB, da ob vseh potrebnih stabilizacijskih ukrepih ne bi prizadeli tistih, ki so zdravstvene ali socialne pomoči zares potrebni.

Kljub zagotovilom, da se že pridobljene pravice na tem področju na zvezni in republiški ravni ne zmanjšujejo, pa nastajajo v občinski odprta vprašanja zavoljo likvidnosti in drugih težav v novomeški zdravstveni skupnosti. Na pobudo občinskega odbora ZZZB NOV je bilo več posvetov s predsedstvom zdravstvene skupnosti in s centrom za socialno delo, kjer smo že vrsto zadnjih let skušali dovedati, da je treba nekatera vprašanja uskladiti s danimi možnostmi. Zdaj, ko morajo sredstva za skupno porabo rasti za 25 odstotkov počasneje od družbenega dohodka, bodo ta sredstva znatno okrnjena. Kljub vsem težavam pa bodo zdravstvena skupnost, občinska skupščina in občinski odbor ZZZB NOV združili približno 400.000 din, da bi lahko najpotrebnejši člani organizacije še naprej odhajali na zdravljenja. Pri tem ne bo izjem za člane, ki so bolni in morajo na zdravljenje, kot tudi za tiste, ki jih na zdraviliško rehabilitacijo pošilja posebna komisija pri dispanzerju ZB. Drugače pa bo s tistimi, ki so se kar nekako navadili, da gredo po lastnih željah tudi že trikrat na leto na zdraviliški oddih. Med njimi nekateri naši člani že kar zahtevajo, da "morajo na zdravljenje tja in tja..." Take zahteve bodo šle odslej čez gostejše rešeto. Sem je treba vnesti takoj več reda, predvsem pa veliko več tovariške solidarnosti.

Kaj se dogaja? Člani občinskega odbora in predsedniki krajevnih organizacij ZB so na seji med drugim povedali, da je še vedno precej zaslužnih borcev, ki so nujno potrebni okrevanja, pa se zaradi osebne skromnosti ne pojavljajo v ambulantah, kaj šele, da bi šli kdaj na zdravljenje.

Da bi ugotovili dejansko zdravstveno stanje borcev, je lani v 10 mesecih dispanzer za borce v Novem mestu na podlagi spiskov krajevnih organizacij ZB povabil na sistematske preglede več kot 900 naših članov, prišlo pa jih je le nekaj čez 500. Med temi, ki so prišli, jih velika večina hvaležno ceni skrb socialistične skupnosti zanje, ki so današnji družbi postavili temelje in se borili za njeno svobodo. Bilo pa je tudi tokrat nekaj članov, ki so v dispanzerju grobo nastopali in oholo spraševali: »Le kako si me dovolite klicati sem?« Kako naj potem strokovna služba ugotovi zdravstveno stanje naših borcev? Kritike, ki lete na ta račun, so torej upravičene, če sami nočemo sodelovati, ki gre za našo korist in potrebe.

So primeri, ko osamelega starega borca nihče ne vidi, tudi njegova krajevna organizacija ne, ki bi morala najbolje poznati svoj teren. Še imamo člane, ki sploh še niso bili nikoli pri zdravniku, pa so pomoči prav gotovo potrebni.

Krajevne organizacije ZB nimajo pregleda, kdo sploh gre na zdravljenje. »Nimamo ne vpliva ne možnosti, da bi posredovali, ali naj nekdo gre ali ne gre na okrevanje. Za to zvemo šele, ko se ljudje že vračajo iz zdravišča,« so povedali predsedniki nekaterih KO ZB NOV. Člani občinskega odbora pa menijo, da n.p.r. podatek »sto jih je šlo na zdravljenje« spet nič ne pove, če je brez imen. Dostikrat se pojavi precej vprašanje šele, ko zdravstvena služba sama ugotovi težak problem. Da je služba potrebno večje sodelovanje, je na dlani.

Prihajalo je tudi do napak: vabilo k zdravniku je dobil tudi borec, ki je že pod rušo. Komisija za zdraviliška zdravljenja je lani začela delati šele v drugem polletju. Pravijo, da zdaj takšnih nerodnosti ne bo več, toda v občini je nujen pregled spiskov vseh naših članov, 'ki ga je treba sproti dopolnjevati. Krajevne organizacije morajo dosledno in sproti obveščati sekretarje občinskega odbora ZB o smrti in pogrebih naših članov.

Razen v Novem mestu in njegovi okolici organizacije ZB nimajo pregledov o vojaških vojnih invalidih, katerih zdravljenje je urejeno z zakonom. V občini imata le dve krajevni organizaciji ZB sekciji za vojaške invalide, tako da bi bilo treba tudi to vprašanje dopolniti.

Ob vsem tem, so opozorili delegati, pa do

vprašanja osamelih in prizadetih borec
sploh ne bi smelo priti. V Škocjanu so npr.
tesno povezali delo Rdečega kriza, šole in
pionirske organizacije s krajevno socialno-
zdravstveno komisijo, ki kljub obsežnemu
terenu dobro obvlada položaj. Patronažna se-
stra domače zdravstvene postaje pozna naše
člane, čeprav živijo zelo raztreseno. Tu so vsi
občani solidarni. Mar ne bi moglo biti tako
povsod? Ne smemo delovati osamljeno, pač
pa tesno povezani z vsimi, zlasti še z mladi-
mi, ki radi pomagajo, ko jih k temu pova-
bimo.

Številna vprašanja socialne politike so v občini precej dobro rešena. Glede stanovanjskih in drugih zadev je po zaslugi SIS, občinske skupščine in samoupravnih stanovanjske skupnosti večina vseh primerov zadovoljivo urejena. Zato naj o odprtih vprašanjih zdravstva med člani ZB odkrito spregovorijo na vseh letnih konferencah organizacij ZB NOV. Vsem je zajamčena zakonitost, a spoštovati moramo trenutno omejene pogoje. Biti moramo solidarni do tovarišev, ki so zdravljenj in rehabilitacije najbolj potrebni. Tisti s tremi okrevanji na leto se morajo temu odpovedati in dati prostor še drugim. V občini bodo posledj tudi bolj pošiljali člane na okrevanje v Banjole in Strunjan, saj sô stroški manjši. Seveda bo tudi pri tem odločilna beseda posebne komisije pri dispanserju ZB.

Tako odkrito obravnavanje odprtih vprašanj v organizacijah na letnih konferencah bo samo okrepilo naše vrste, predvsem pa utrdilo medsebojno solidarnost in pravo tovarništvo. Tak je sklep delegatov vseh krajevnih organizacij ZB NOV v občini Novo mesto, ki bodo o vsem tem govorili tudi s člani na bližnjih srečanjih.

TONE GOŠNIK
Novo mesto

S srečanja španskih borcev

Udeleženci španskega narodnoosvobodilnega boja se bodo odslej srečevali vsako leto. Na skupščini v Beogradu – mestu heroju, ki je bila 23. in 24. oktobra 1981, so tovarišči Pasionirji poslali pismo, v katerem so izrazili svojo globoko zahvalo za njena velika humanistična in revolucionarna dela ter za vse, kar je dostojanstveno, hrabro in modro storila za dobro španskega naroda in splošni človeški razvoj. V prisrčnih željah za njeno srečno prihodnost so se udeležencem narodnoosvobodilne vojne v Španiji pridružili borci naše socialistične revolucije in ostali gostje na skupščini v Beogradu ter to še potrdili s svojimi podpisi.

[illegible]

[Handwritten notes, mostly illegible due to blurring]

Pozabljena patizanska dolina

Dolino Kolpe in Čabranke pozna na tisoče partizanov, ki so med narodnoosvobodilno vojno potovali z Gorenjske, Notranjske in Primorske v Belo krajino in Dolenjsko. Spominjajo se makadamske ceste, kakršne so bile takrat pri nas v glavnem vse. Verjetno pa danes ne bi nobeden verjel, da vodi po tej prelepi dolini še vedno častitljivo stara in ozka makadamska cesta. Razlika je v tem, da je danes veliko bolj razkopana, kot je bila takrat. Cesti primerni so tudi avtobusi, ki prevažajo potnike in šolsko mladino. Marsikdo, ki bi rad potoval po tej slikoviti dolini, se obrne, ko zagleda pred seboj tako slabo cesto. V sedanjem času je veliko več prometa, kot ga je bilo prej, in zato je tudi cesta toliko bolj obremenjena. Po šestintridesetih letih po končani vojni se prebivalci Kolspe in Čabranske doline še vedno prevažajo ali pa pešacijo po cesti, ki ne zasluži več svojega imena. Prebivalci teh krajev vedo za splošen napredek naše socialistične domovine. Vedo, da se mnogi vozijo po lepih asfaltiranih cestah, in to tudi v krajih, kjer je bila med narodnoosvobodilno vojno večina prebivalcev na strani okupatorja in domačih hlapcev.

Pred dvema letoma je republika Hrvatska financirala posodabljanje približno petkilometrov dolgega odseka ceste od Broda na Kolpi do Grbajela. Delovni ljudje teh krajev so na tihem upali, da bodo naslednje leto z deli nadaljevali, a to se ni uresničilo. V sedanjih zaostrenih kreditnih pogojih so izgubili vse upanje. Mnogi krajinai prizadetih krajev pravijo, da so zelo razočarani in da bodo kmalu ob ideal, ki so ga do sedaj še imeli. Teren, po katerem teče cesta, je last treh občin: Delnic, Čabra in Kočevja. Vsaki občini bi pripadalo osem kilometrov ceste.

Vsi tisti, ki so med narodnoosvobodilno vojno potovali po tej cesti, se dobro spominjajo gostoljubnosti tamkajšnjih dobrih ljudi. Vse, kar so imeli, so dali za partizansko vojsko. V hrvaški vasi Turki je bila skoraj ves čas po italijanski kapitulaciji tudi partizanska bolnišnica. Ko je človek prehajal s slovenske na hrvatsko stran Kolpe in obratno, sploh ni začutil, da je v drugi republiki. Povsod so ga enako prijazno sprejeli in mu postregli s tistim, kar so pač v tistih težkih časih imeli pri hiši. Tu sta se resnično ustvarjala in razvijala bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti. Naša nova oblast pa je to možno vez še bolj utrdila in poglobila, kajti prebivalci obeh mejnih republik živijo danes v slogi.

RADIO ŠE POMNITE - TOVARIŠI

Bilo je neposredno po razkosanju Jugoslavije. Slovenski narod je bil pod strašnim vtisom poraza in izdajstva. Zavaladal je dvom v lastne sile, predvsem zato, ker so se ljudje, ki so vodili takratno uradno politiko, razgalili kot izdajalci in kapitulanti.

Klubu takemu težkemu položaju so na ustanovnem sestanku OF, ki so se ga udeležili delegati KPS, borbeni rodoljubi iz obeh nekdanjih tradicionalnih slovenskih političnih taborov in strankarsko neopredeljeni kulturni delavci, podrobno analizirali trenutni položaj, načrtali program skupne akcije za bodočnost in na tej podlagi pripravili nedvoumne sklepe. Ti sklepi so se oblikovali najprej v sedmih in nato v devetih temeljnih točkah Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Prav o odmevih na temeljne točke, ki jih je v obliki izjave, sprejete na II. plenarni seji SNOO, objavil 6. januarja tudi Slovenski poročevalec, bodo v oddaji Se pomnite, tovariši, govorili nekdanji aktivisti OF in borci Julij Beltram, Tone Dolinšek, Ante Novak in Viktor Stopar. Oddaja bo na sporedu na prvem programu ljubljanskega radia v ponedeljek, 24. januarja, neposredno po poročilih ob 9. uri.

Pred nekaj leti se je v Osilnici in na Plešcih začela razvijati industrija. Tu so zaposleni ljudje iz obeh republik. Tudi mladina se ne odseljuje več v takem številu, kot se je prej. To so vidni znaki obnavljanja in napredka teh krajev. Toda tudi ta napredek se ne bo mogel uspešno razvijati, če kraj ne bo povezan s svetom s sodobno cesto.

Prebivalci prizadetih krajev tudi vedo, da so veliko prispevali za cestno posojilo za posodobljanje cest v Sloveniji. Takrat so trdno upali, da bodo tudi oni deležni vsaj drobtinic zbranega denarja, toda denar je bil porabljen drugod. Danes bi bil že čas, da bi prišli od obljub k dejanjem. Človek se vpraša, kaj so do sedaj počeli občinski odbori ZZB in občinske samoupravne interesne skupnosti treh občin, ki režejo kruh krajevnim skupnostim krajev ob Kolpi in Cibranki, da po tolikih povojnih letih niso mogli uresničiti največjih želja krajanov. Če bodo delovni ljudje teh krajev zadovoljni, bodo vsi kot celota trdno stali na braniku težko priborjene svobode.?? Tako kot med narodnoosvobodilno vojno bodo tudi v prihodnje branili našo socialistično domovino pred kakršnimkoli sovražnikom. Zavedati se moramo, da je ravno tako ljudstvo, kot živi tod okoli, največja garancija, da bo šla naša domovina po poti, ki jo je začrtal, vodil in utrdil naš maršal Tito.

DRAGO KAJFEŽ
Poljane nad Škofjo Loko

Cenzus ali brez njega?

Odmev na Priznavalnine in prekoračen
cnezus, 39. št. TV-15 in Upravičena kritika,
43. št. TV-15

Dolgo sem pričakovala, da bo ta nesrečni cenzus, ki je najbolj prizadel kmeta, in tako tudi mene, ukinjen. Tudi mi kmetje smo v mladih letih mnogo žrtvovali za partizane in za razvoj NOG. Ravno kmetje smo delali in garali, da smo lahko nudili hrano partizanom. V tistih kritičnih časih, ko je kmet tvegal tudi lastno življenje, ni nihče spraševal po cenzusu. Rada bi poznala človeka, ki je bil tako junaški, da se je spomnil na cenzus, in s tem kaznoval ravno kmeta, sedaj, ko smo že ostareli in nekateri smo nezmogljivi za vsako delo. Za nas je zemlja samo na papirju, obde- lujejo jo mladi in se trudijo, da bi dali čim več družbi, saj nam je hrana še kako potrebna. Tako za ostarele in nesposobne za delo osta- ne le borno preživljanje in minimalna pokoj- nina.

Tudi v povojni graditvi smo se morali kmetje močno truditi, da smo dali čim več hrane družbi, ki je bila še kako potrebna, smo tako veliko prispevali k izgradnji naš porušene domovine. Tudi takrat ni bilo cenzusa. Kako naj danes velja cenzus zame, ki n morem delati. Mislim, da si za svoje delo me vojno tega nisem zaslužila. Imam sicer status borca pred 9. 9. 1943, vendar imam občutek da nas ne obravnavajo kot prave borce. Tudi kmetje smo bili borci in to ostanemo. Mora bi nas obravnavati brez vsakega cenzusa.

ANICA UDOVI
Zg. Groševlj

Trenja v Albaniji

Albanija je v prvih tednih novega leta spet enkrat prišla na strani mnogih svetovnih časopisov. Svet je obšla novica o dvomislivi smrti Mehmeta Shehuja, dolgoletnega predsednika albanske vlade in vse do smrti vsaj na zunaj vnetega sodelavca Enverja Hoxhe. Mehmet Shehu naj bi segel po lastnem življenju v trenutku živčne razrvanosti, tako je sporočila uradna albanska tiskovna agencija. Zahodni tisk je napletel še dosti novic o streljanju med Enverjem in Shehujem, o izginotju Enverovih slik in podobno. Kot da bi hotel zanikati vse take govorice, se je Enver Hoxha sredi januarja pojavil na zasedanju ljudske skupščine, ki je ustoličila na izpraznjeno mesto predsednika vlade novo osebnost Abdyla Qarqanija.

Potemtakem je očitno le to, da Mehmeta Shehuja ni več med albanskimi voditelji. Albanska stvarnost je v povojnem življenju te dežele dala zadosti primerov o urejanju sporov v vrhu v obliki fizičnih likvidacij, tako da je kaj malo vere v resničnost uradnega tolmačenja vzroka Shehujeve smrti. Značilno je, da vse od leta 1948 dalje, se pravi od spora albanskega vodstva z Jugoslavijo, ko se je to vodstvo pridružilo informbirojevski gonji proti Jugoslaviji, vsak notranji politični zasuk albanskega vodstva pušča za seboj mrtve. Albanija je prišla v zgodovino kot tista privrženka informbiroja, ki je takorekoč procese proti vodilnim osebnostim, ki so jih obsojali za titovce. Že junija 1948 so obsodili na smrt in obglavili dotedanjega organizacijskega sekretarja CK Kocija Xoxeja. Odtlej je vsaka sprememba v politični usmeritvi partije terjala nove žrtve. Ko so se razšli leta 1960 s Sovjetsko zvezo, so vrgli »na smetišče zgodovine«, kot je pisal Enver Hoxha, vrsto vodilnih ljudi iz vodstva partije. Podobno so je zgodilo po letu 1978, ko se je Albanija odtrgala od Kitajske in sama sebe obsodila na izolacijo.

Mehmet Shehu naj bi bil torej žrtev najnovejšega zasuoka partije in dežele k popolni osamitvi, bodisi da je tako politiko zagovarjal ali pa jo obsojal. V njegovem referatu, ki ga je imel kot predsednik vlade na osmem kongresu partije v začetku novembra lanskega leta, nikakor ni moč najti kakšnih otipljivih zadev, ki bi kazale na možnosti, da bo prišel v spor z Enverjem Hoxho. Nasprotno, Mehmet Shehu se je v referatu venomer skliceval na voditelja Enverja in njegove misli jemal kot potrjeno lastnih ugotovitev.

Kot primer vzemimo del Shehujevega referata, v katerem v najbolj rožnati podobi slika stanje v Albaniji, kjer se takorekoč cedita med in mleko in kjer ni oblaka kakšnih težav, s katerimi se tako močno ubada ves ostali svet okrog Albanije.

»Kot je rečeno v referatu tovariša Enverja Hoxhe, prihajamo na osmi kongres partije z veličastno bilanco, ki smo jo uresničili na vseh področjih življenja. Naša partija je dosegla zmago v vseh bojih, ki jih je vodila. Triumfirala je v boju za narodno osvoboditev, v boju za izgradnjo socialistične družbe v naši deželi na načelih marksizma-lenini-

zma in, opirajoč se na lastne sile, v boju proti vsem zarotnikom naših notranjih in zunanjih sovražnikov, v izjemno težkem boju proti imperializmu sploh, zlasti proti ameriškemu imperializmu, kakor tudi v boju proti modernemu revizionizmu, v boju proti, Titovi zaroti katere cilj je bil albanskemu narodu odvzeti njegovo svobodo in neodvisnost, v odločnem boju proti izdaji Hruščova in njegovih naslednikov, pa v boju proti izdaji kitajskega revizionističnega vodstva.«

Albanija je po trditvah Mehmeta Shehuja prisiljena bojevati se proti vsakomur in proti vsem, kajti z vseh oglov, od vsepovsod, se zgrinjajo zarotniki in sovražniki Albanije. Toda kljub temu in kljub vsemu Mehmet Shehu ugotavlja:

»V času, ko ekonomska in finančna kriza pestita vse dežele, sveta, socialistična Albanija ne pozna krize. Ona pozna samo razvoj, napredek, veselje, enotnost, revolucionarni žar, optimizem in neuničljivo zaupanje v prihodnost. Albanija je edina dežela na svetu, ki nima dolgov v inozemstvu, dežela brez davkov in taks, brez inflacije, brez večanja cen in nezaposlenosti, dežela, kjer sta zdravstvo in izobrazba brezplačna, kjer je uresničena diktatura proletariata in prava socialistična demokracija. Tu sta partija in narod povezana z jeklenimi vezmi, tu se vse dela samo za blaginjo naroda, delavske množice pa same odločajo o njihovi usodi.«

»Govor Enverja Hoxhe na tem kongresu je sinteza teoretične in znanstvene misli o konkretni revolucionarni akciji naše partije, o ključnih problemih, ki zadevajo proletarsko revolucijo, njen triumf, diktaturo proletariata, izgradnjo in obrambo socializma.«

Dober mesec potem, ko je Mehmet Shehu podal na kongresu tako slikovito podobo stanja v Albaniji ter pokazal voditelju Enverju kot velikemu teoretiku, je že postal žrtev lastne »živčne razrvanosti«, kot pravi uradna verzija, ali pa žrtev take ali drugačne vrste spora z istim Enverjem, ki je doslej izšel kot zmagovalec iz vseh podobnih notranjih sporov in obračunavanj, ki jih je polna povojna zgodovina albanske partije.

Neko posebnost je vsekakor treba omeniti v zvezi s sedanjim čistko v partijskem vrhu. Vse dosedanje so bile v obdobjih, ko je Albanija menjala zaveznika, ki je bil vedno bistveni vir ekonomske podpore Albanije. Vse do leta 1949 je Jugoslavija nosila skoraj polovico stroškov albanske proračuna, vse do leta 1960 je bila albanska gospodarska politika pretežno navezana na sovjetsko pomoč, naslednja leta pa vse do leta 1978 na Kitajsko, ko naj bi Kitajska vlada v teh letih prijateljstva porabila za Albanijo kakšnih 35 milijard dolarjev.

Zdaj Albanija povsem osamljena, kar ne more ostati brez posledic za gospodarsko stanje, kljub vsesplošni uravnilovski. Verjetno utegne prav tako novo stanje pospešiti določene procese in še bolj zaostri nasprotja znotraj te hermetično zaprte družbe.

Drago Košmrlj

Priznanje za vsakdanje delo

Vsakršna priznanja, ki jih naša družba podeljuje posameznikom, skupinam ljudi, združenih v družbenopolitičnih organizacijah, kulturnih in drugih društvih, kajkrat prinašajo s sabo tudi neko nedoločeno, globoko skrito, tudi trpko, vsekakor pa nezaželeno posledico, ki se razrašča v dvom o ustreznosti takšnih odlikovanj, pa tudi postopkov. Vsekakor drži, da nam je uspelo razvrednotiti, da ne rečem razvodeniti, marsikatero priznanje, ki je še do nedavna veljalo kot zaželeno in na katerega so bili ljudje z vso pravico ponosni.

Priznanja podeljujejo vsevprek, zadeva je dobila skoraj značaj nekakšnega množičnega gibanja, kjer posamezniki pa tudi skupine državljanov kar tekmujejo, kdo bo dobil več teh izrazov kdove kakšnih naklonjenosti in tudi kdo jih bo več dal. Nedvomno je končna posledica takšnega ravnanja, ki je stihijsko, nekontrolirano, brez kakršnihkoli meril, razvrednotenje določenih vrednot, ki smo jih zelo jasno zapisali, držimo pa se jih po nekem starem, nenapisanem pravilu, ki nas vse bolj obvladuje, seveda ne. Naposled se zadeve odvijajo v krogu poznanstev, svojevrstne familiarnosti, ki ji je edini cilj povračilo storjene usluge.

Dogaja se, da bi raje skočili v ogenj, kot pa da bi na primer, kakšne prve nagrade, denimo tudi druge, ne podelili, ker pač kvaliteta predloženega ne ustreza in torej tudi nagrade ni moč podeliti. Posledica je spet znana: razvrednotenje.

A dogaja se tudi, da nekdo dobi priznanje, za delo, ki bi ga sicer kot dober državljan, kot član te samoupravne družbe, ki sama sebi določa moralne in etične vrednote, ki jih je pomagal vgraditi prav ta samoupravljalec, moral opravljati zavestno dobro, odgovoren sebi in družbi. Tako torej dobi nekdo priznanje za delo, ki ga je bil tako ali tako dolžan storiti, saj je naposled za to nagrajen in je to tudi njegova dolžnost, zapisana v zakonu o združenem delu, primerno osveljvena tudi v ustavi in drugih dokumentih.

Iz tega pač sledi, da je bil nagrajen za delo, da pa drugi

ne delajo preveč zavzeto. Potegnili smo torej človeka iz anonimnosti, ga nagradili, ker je delal tako, kot mu to velevata vest in postava, hkrati pa pokazali na veliko neodgovornost drugih.

Ta pišem, tako razmišljam pač zato, ker sem nedolgo tega slišal nekoga, ki je podobno razmišljal, ko je analiziral priznanje nekega tovariša, ki je dobil to odličje zaradi tega, ker je »dobro delal«, ne da bi storil kaj več, kot je treba človeku, ki ga k pridnosti ženeza zavest in globoka moralnost. Storil je pač to, kar naj bi vsak pošten državljan. Priznanje seveda ni dobil zaradi izjemnih dosežkov, zaradi družbenopolitičnega angažiranja, pridnosti na vseh področjih družbenega življenja, pač pa le zato, ker je storil svojo dolžnost. Ironija, ni kaj. Iz tega pač sledi, da bi bilo treba nagraditi, izreči priznanje slehernemu, ki dobro dela, ki ve, kaj je njegova dolžnost do družbe in do sebe. Toda to se seveda ne bo zgodilo.

Čestokrat so merila za priznanje domena ozkih skupin, kjer je samoupravljanje zgolj senca in kjer o širini, ki jo naša družba deklarira na vsakem koraku, niti sledu ni. O tem odločajo posamezniki, ki velikokrat nad dogajanjem nimajo niti najmanjšega pregleda. In tako se zgodi, da kajkrat pridejo priznanja v roke tistih, ki jih niso zaslužili, razočarana množica pa stoji ob strani. Kot na primer ženica, ki je domala štirideset let dan za dne mislila na vaško knjižnico, jo razvijala in vzbujala v mladini ljubezen do pisane besede, do domačega materinega jezika, naroda in domovine, ki jih ni bila težka še tako naporna pot skozi dež in sneg do knjižnice, ki bi bila danes v čast marsikateremu zaselku, a so jo pozabili, priznanje pa je dobil človek, ki se je kdove po kakšnem ključu znašel v kandidatni listi srečnikov in – bil nagrajen.

Mar naj se človek čudi, če potem, res redko, a vendarle, kdo nagrado tudi odkloni, ker podeljevanje zapušča za seboj priokus cirkusa, manipuliranja z ljudmi, igračkanja s potrpežljivostjo in slab okus?

Milenko Strašek

Kritike so velikokrat upravičene

Na zvezni izvršni svet in njegove organe letijo številni očitki. Ničlikokrat je bilo poudarjeno, da s svojim administriranjem dušijo samoupravo, da prenekateri predlogi, ki jih zasnujejo, niso v skladu z ustavo in zakoni, da prihaja pred javnost z zadevami, ki niso najbolj žgoče, da pa kasni z ukrepanjem na tistih področjih, za katere je očitno, da zaostajajo.

Vendar pa je treba reči, da te kritike največkrat niso bile podkrepljene. Ljudje so jih izrekli na podlagi posameznih izkušenj, ne pa na osnovi celovite ocene delovanja zveznega izvršnega sveta, upravnih in drugih zveznih teles. Nekatere razčlembes, ki so jih v zadnjem času naredili v Beogradu, dajo sicer slutiti, da imajo kritiki dela zveznih teles v marsičem prav, hkrati pa opozarjajo, da je preobrazba zvezne uprave običajna na pol poti.

Zveznim upravnim organom bi težko kdo očital, da ne delajo dovolj. V dobrih dveh letih so pripravili kar 161 zakonov, 61 uredb, 230 odlokov, 727 dogovorov in samoupravnih sporazumov, 752 analiz in številne druge papirje. To je do neke mere tudi razumljivo, saj imajo natančno 5505 upravnih pristojnosti. Verjetno so se nekatera telesa v tem pragozdu tudi izgubila. Spričo kopice tekočih nalog se niso utegnile ukvarjati s seboj, s svojo organizacijo, idejno-politično naravnostjo predlaganih listin in podobno.

Večino časa so porabili za pripravo predpisov, o katerih so potem razpravljali v skupščini Jugoslavije in na drugih mestih. Toda odločanje o njihovih gradivih ni bilo vselej preprosto. Velikokrat so z izdelavo papirjev zamujali. Koliko je bilo takih zamud v enem letu, sicer nihče ni izračunal, očitno pa jih ni bilo tako malo, saj je znano, da smo nekatere ukrepe sprejemali zadnji trenutek.

Prenekateri predlog ni bil dovolj kakovosten. Iz njega je bilo težko razbrati, za kaj se zvezni izvršni svet pravzaprav sploh zavzema. Sami ugotavljajo, da do tega prihaja zaradi tega, ker strokovni in drugi sodelavci premalo upoštevajo ustavno in zakonska določila, ker jih prevečkrat spregledajo. Tega pa seveda ne bi smeli.

Zveznemu izvršnemu svetu in drugim telesom spričo take usmerjenosti ni preostalo kaj prida časa za opravljanje pglavitne naloge: za uresničevanje začrtane politike, za uveljavljanje predpisov in drugih sprejetih dokumentov. Torej za tisto, za kar so bili pravzaprav ustanovljeni.

Posledice čutimo na vsakem koraku. V jugoslovanski družbi smo priča številnim kršitvam sprejetih dogovorov, nespoštovanju zakonov, ravnanju mimo vseh sprejetih norm. Toda celovitih analiz o tem, kaj se sploh dogaja, večidel ni. Življenje na posameznih področjih nekatera zvezna telesa sicer občasno spremljajo, pravijo pa, da so nemočna, ko gre za preganjanje kršilcev. Neučinkovitost je potemtakem na dani.

Njihovo dejavnost bo zaradi tega nujno treba spremeniti. Ob prejetju zakona o zvezni državni upravi pred nekaj manj kot tremi leti je bilo rečeno, da se morajo ta telesa bolj odpreti do družbe. Postala naj bi nekakšen servis združenega dela. Po eni strani naj bi se usposobili za učinkovitejše delovanje povsod tam, kjer so kot državni organ zadalženi za pravočasno ukrepanje (denimo na področju inšpekcij, davčne politike itn.), po drugi pa odpirali možnosti samoupravno organiziranemu združenemu delu, da samo rešuje posamezna vprašanja.

Če bi tako ravnali, se ne bi srečevali s poplavo različnih papirjev, s pretranim administriranjem, ki je zajelo domala že vsa področja in ki resno duši spodbude samega združenega dela. Pa ne samo to. Država s svojim etatičnim poseganjem krati pravice delavcev, da v temeljnih in drugih organizacijah sami odločajo o ustvarjenem dohodku.

Zato se zdijo spremembe v delu zveznega izvršnega sveta in njegovih teles neodložljive. Posamezne delavce v teh organih bi bilo treba pogostje klicati na odgovornost zlasti tedaj, ko je očitno, da delajo mimo dogovorjenega. Na odgovornost bi jih bilo treba klicati vselej, kadar ukrepajo mimo samoupravnih in delegatskih teles in ko si namesto za samoupravno pot prizadevajo za preživelost administriranja.

V zveznem izvršnem svetu in zveznih upravnih telesih je danes zaposlenih skoraj 13 tisoč delavcev. Ta številka nikakor ni majhna. Visoko izobrazbo ima 4398 ljudi. Številni so prepričani, da v federaciji novih ljudi ne bi smeli zaposlovati, doseči pa bi bilo treba njihovo večjo vpetost v samoupravne tokove.

Posamezna telesa bi veljalo tesneje povezati s samoupravnimi organizacijami, nekaj ljudi pa verjetno tudi zamenjati.

Ugotavljajo tudi, da je zveznih organov preveč. Sedaj jih je 33, zato pogosto prihaja do podvajanja del in drugih nesporazumov, ki so docela nepotrebni. Ukiniti bi veljalo zlasti telesa, ki se ukvarjajo z nalogami na področju gospodarstva in ki s svojim ravnanjem danes najbolj posegajo v temeljne pravice delovnih ljudi in občanov.

Ne bi pa si smeli delati utvar, da je nekaj narobe le z zveznimi organi in da je vsega kriva le zvezna administracija. Podrobneje bi veljalo pogledati tudi delo upravnih in drugih teles v republikah in občinah. Ni se namreč mogoče znebiti vtisa, da tudi delo organov na teh ravneh ni vselej v skladu z naravo našega družbenega sistema.

Darko Marin

Kongres ZZB NOV že junija

B. Ž. J.

Veseli smo, dragi dopisniki, vsake vaše vrstice pa tudi vsakega namiga in pobude, ki jo posredujete našemu uredništvu. Želeli pa bi, da tudi vaši zapisi z borčevskih sej in sestankov bolj smelo in ostro odražajo duha razprav, saj bomo le tako prispevali delež k skupnim prizadevanjem za odpravljanje nepravilnosti na vseh področjih našega razvoja, pa tudi poudarjali tisto, kar je dobro in kar zasluži več pohvale.

B. Ž. J.

ANIZACIJA IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Franjo Hovnik

Trenutki z delavci organov za notranje zadeve

Naložbe le v znanje

Nedaleč od Ljubljane, točneje pod Šmarno goro, v miru in tišini, daleč od mestnega hrupa nabirajo znanje novi varuhi javnega reda in miru. V štirinajstih letih je šolanje končalo že več kot dva tisoč miličnikov, ki zdaj opravljajo dela in naloge po vsej naši republiki. To so diplomanti kadetske šole za miličnike v Tacnu, ki je sestavni del izobraževalnega centra organov za notranje zadeve.

Šola nekoč in danes

Mejnik v zgodovini te šole je leto 1967, ko je izšel nov zakon o notranjih zadevah. Ta je prvič v zgodovini predvideval, da je javna varnost v pristojnosti republik. S tem pa je postalo jasno, da potrebujemo novega, drugačnega miličnika. Naloge, ki jih je postavljala novi zakon pred organe za notranje zadeve, so zahtevale široko razgledanega miličnika z ustreznimi strokovno in politično izobrazbo. Šola je začela z delom 1. septembra istega leta, šolanje miličnika pa je trajalo tri leta. Njeno prvo ime je bilo - Šola za miličnike kadete. V šolskem letu 1974/75 pa je prešla na štiriletno šolanje, pouk pa je potekal po

nekaterih predmetih koristno uporabljajo in natančno proučujejo izkušnje iz NOB in predvojne revolucionarnega gibanja. To proučevanje je teoretično, predvsem pa praktično. Te izkušnje uspešno uporabljajo pri terenskih vajah, ki jih imajo pri različnih predmetih. Med terenskimi vajami in kondicijskimi pohodi ponavadi obiščejo v okolici Ljubljane kraje, ki so znani iz narodnoosvobodilnega boja. Takrat tudi povabijo tamkajšnje borce, da jih seznanijo z zgodovino kraja in kakšna je bila njegova vloga med NOB. Večkrat pa povabijo na šolo nekdanje borce, ki obudijo spomin na revolucijo. Pred nedavnimi jih je obiskal Franc Kimovec-Žiga

drugi. V drugo skupino sodijo krožki šolskega športnega društva. V prostem času se kadeti ukvarjajo z različnimi športi od atletike pa do namiz-

pripravami na kongres ZK Jugoslavije. Povejmo še, da so program izvedli delavci šole izven rednega pouka in to brezplačno. Na šoli imajo osnovno

Po končanih počitnicah grede kadeti na prakso na postaje milice. Pred odhodom morajo očistiti sobe in pripraviti stvari, ki jih bodo rabili na praksi.

nega tenisa. Sportnih krožkov je na šoli osem. Poleg teh pa delujejo še kulturni in idejno-politični krožki, ki jih je skupaj devet. Zelo pomembne pa so tudi tako imenovane pomožne dejavnosti. Kadeti pomagajo v kuhinji, okrepevalnici, ambulanti, knjižnici, telovadnici in skladiščih. S tem prispevajo tudi svoj delež k varčevanju v šoli, saj bi drugače morali na ta delovna mesta zaposliti delavce. Med izvenšolske dejavnosti pa prav gotovo sodi tudi sodelovanje z drugimi šolami. Kadetska šola za miličnike sodeluje z osnovnimi šolami v Tacnu in na Brodu ter osnovno šolo v Podzemlju, kjer je padel Franc Rozman-Stane. Poleg tega pa sodeluje še s Srednjo medicinsko šolo, izobraževalnim centrom PTT, domom Anice Černejeve, vojaško gimnazijo, centrom železničarskih šol in seveda tudi s šolo za miličnike.

Kadeti sodelujejo tudi na vseh prireditvah in tekmovanjih tako na občinski, mestni in republiški ravni. Ob lanskem dnevu JLA so zasedli v naši republiki prvo mesto na kvizu Tito, revolucija, mir. Za svoje vsestransko delo so prejeli tudi priznanje šišenske mladine.

Delovanje ZK in ZSMS na šoli

V tem šolskem letu so pripravili seminar za kandidate za sprejem v ZK, ki se ga je udeležilo tristo kadetov iz tretjega in četrtega letnika. Precej pa so jih morali zavrniti. Na seminarju so predelali program, ki ga za kandidate predvideva brošura CK ZKS. Najboljše učenec bodo v članstvo sprejeli v dejavnostih pred slovenskim partijskim kongresom, ostale pa med

organizacijo, kadeti in učitelji pa se sestajajo tudi po aktivih.

Organiziranost mladinske organizacije je na šoli nekoliko drugačna, kar je tudi razumljivo, saj ima mnogo več članov kot pa ZK. Po letnikih imajo osnovne organizacije, po razredih pa aktivne. Delo vseh pa usklajuje koordinacijski svet. V preteklem obdobju, ko so na šoli sprejemali nove samoupravne akte, je bila mladinska organizacija še posebej dejavna, saj se večina teh dokumentov neposredno nanaša na delo in življenje kadetov tako v šoli kot v internatih, v katerih živijo. Vsaka osnovna organizacija je dala pisne pripombe in dopolnila k samoupravnim aktom in večina je bila sprejetih in vključenih v akte.

Počitnice

Med vsakimi počitnicami gre nekaj kadetov tudi na mladinske delovne akcije, ki so v naši republiki. Na zveznih, republiških in lokalnih akcijah spoznavajo svoje vrstnike in prispevajo k hitrejšemu razvoju tamkajšnjih krajev. Prvič pa je lansko leto odšlo na teren z brigadami Rdečega križa tudi osemdeset kadetov. Letos naj bi jih odšlo devetdeset. Med delom v teh brigadah naj bi spoznali tudi temnejšo plat življenja in da imamo tudi pri nas predele, ki so potrebni pomoči, in da se morajo nekateri zelo potruditi, da preživijo.

Naj še omenimo, da so lani poleti gostili delovno brigado, ki jo sestavljajo kadeti iz vse Jugoslavije in se imenuje Šest bakelj, delala pa je na Gorickem.

Del zimskih počitnic preživijo kadeti doma, del pa na dolžnostih v šoli.

Bojan Kuntarič

Po poteh 2. štajerskega bataljona

Občinska konferenca ZRVS ter občinski štab TO v Litiji sta decembra pripravila že osmi pohod po poteh 2. štajerskega bataljona, ki je bil že drugič medobčinski.

Na startu pred spomenikom NOB v Litiji se je zbralo petindvajset članskih ekip KO ZRVS, OO ZSMS in štabov TO. Na štirinajst kilometrov dolgi poti, ki je tudi letos potekala mimo spomenika na Tisju, so tekmovalce ovirali novo zapadli sneg, slaba vidljivost, mrz in strma pot. Zato so morali pokazati dobro telesno pripravljenost. Na poti so tekmovalci reševali naloge iz topografije, metali ročno bombo in streljali s polavtomatsko puško.

Prehodni pokal je vnovič osvojila ekipa občinskega štaba TO Trebnje, drugi so bili mladinci iz aktiva ZSMS Stangarska Poljana, tretji pa mladinci OO ZSMS Veliga Stanga.

R. M.

Prapor za ZRVS Kodeljevo

Na nedavni volilni konferenci krajevnice organizacije ZRVS Kodeljevo je predsednik občinske organizacije Franjo Bavec razvil nov prapor krajevnice organizacije ZRVS in ga izročil novemu predsedniku organizacije Albertu Piršu.

V krajevni organizaciji ZRVS Kodeljevo je več sto članov, žal večinoma že osivelih, vendar marljivih. Večina je aktivna v družbenopolitičnem življenju tako krajevnice skupnosti, kot občine in republike. Dosedanji predsednik Milorad Drasković je ugodno ocenil delo organizacije, v razpravi pa je bilo težišče na oceni mednarodnih dogodkov in položaju Jugoslavije v tem razburkanem svetu.

Člani ZRVS bodo še vnaprej vso pozornost namenjali strokovnemu usposabljanju, spremljanju političnih tokov doma in v svetu, borili se bodo proti vsem strašpotem, za stabilizacijo in za trdno nadaljevanje Titove poti.

Jože Vidic

V spomin na Staneta Žagarja

Zadnjo soboto v januarju bo na Srednji Dobravi pri Kropi drugi smučarski tek patrolj Staneta Žagarja. Tekmovanje na osem in petnajst kilometrov dolgi progi pripravljajo KO ZZB NOV in športna društva lipniške doline. S to prireditvijo naj bi pripomogli h krepitvi močnega športa in obrambne sposobnosti ter obudili spomine na NOB in prenašali tradicije na mlade.

Tricilanske patrolje se bodo pomerile v osmih kategorijah. Na osemkilometrski progi bodo tekmovala moške in ženske patrolje do petinštirideset let skupne starosti ter patrolje JLA, TO, organov za notranje zadeve, narodne zaščite, civilne zaščite, lovci in gasilci. Na petnajst kilometrov pa bodo teklo moške patrolje do devetdeset let skupne starosti, od devetdeset do stoštirideset in nad stoštirideset let skupne starosti. Ženske patrolje pa bodo teklo v dveh kategorijah in sicer do petinštirideset let ter nad petinštirideset let skupne starosti.

Start bo ob deveti uri.

Ciril Rozman

Tesno povezani

V ptujski občini so z vrsto kulturnih, sportnih in drugih prireditev slovesno obeležili 40. obletnico ustanovitve JLA. Osrednja občinska proslava je bila v Centru srednjega usmerjenega izobraževanja v Ptuj. Prireditve, ki so jo pripravili vojaki iz vojašnice Dušana Kvedra-Tomaža in dijaki centra, se je udeležilo veliko število vojakov, starešin, občanov, delovnih ljudi in mladine ter tako simboliziralo tesno povezanost armade z ljudstvom. Slavnostni govornik je bil Milovan Stanković, ki je obudil spomin na ustanovitev 1. proletarske brigade v Rudu.

Na sam praznik je bila v vojašnici Dušana Kvedra-Tomaža sklepna slovesnost, ki so se je poleg vojakov in starešin udeležili tudi predstavniki družbenopolitičnega življenja občin Ptuj in Ormož ter predstavniki ljubljanskega armadnega območja.

Drago Papler

Podelili zvezne plakete

Na slovesni proslavi ob dnevu JLA je predsednik občinske konference ZRVS Novo mesto Ivan Slapnik podelil zvezne plakete ZRVS Jugoslavije osemim najbolj zaslužnim posameznikom in organizacijam. Plakete so prejeli: narodni heroj Vinko Robek, Rihard Romih, Janez Potočar, Ivan Horvat, Milivoj Poljič, KO ZRVS Straža, poveljstvo VP 1394 Novo mesto. Na proslavi so podelili tudi republiška in občinska priznanja ter prebrali imena napredovanih rezervnih vojaških starešin v letu 1981. Prireditve se je udeležilo veliko število članov OO ZRVS, predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in občanov.

T. J.

Pregledali minulo delo

Člani krajevnice konference ZRVS Senovo so se decembra sešli na volilni konferenci, ki se je udeležilo veliko število rezervnih starešin. V razpravi so ugotovili, da je odbor, ki je vodil organizacijo dobro delal. Pripravil je več predavanj za rezervne starešine. Poudarili so tudi, da več njihovih članov sodeluje v SLO in DS.

Kritizirali pa so nekatere člane zaradi nedelavnosti. Predvsem je kritika namenjena članom ZRVS iz krajevnice skupnosti Koprivnica, ki se konference niso udeležili in niso mogli ustanoviti aktiva za to območje.

Karel Kurinčič

Magister Pavle Celik: »Z življenjsko ravni in opremljenostjo šole smo zadovoljni, zato bomo v prihodnje vlagali le v znanje. Poglobili bomo znanje učiteljev z lastnimi seminarji in seminarji na republiški ravni«.

učnih programih kot na podobnih srednjih šolah. Prav tako je spremenila ime in zdaj se imenuje Kadetska šola za miličnike.

Danes se vsebina izobraževanja deli na tri dele. Prvi je splošni izobraževalni del, ki je enak na vseh srednjih šolah usmerjenega izobraževanja. Drugi del obsega področje obrambe in zaščite ter je bolj obširen kot na drugih srednjih šolah. To je razumljivo, diplomantom te šole pa kasneje ni treba oditi na služenje vojaškega roka. Tretji del je strokovni. Kadeti se pri teh predmetih seznanjajo s teorijo in prakso njihovega dela. Vsi trije deli izobraževanja tečejo hkrati skozi vsa štiri leta šolanja.

Koristne izkušnje

Kot pravi ravnatelj Kadetske šole za miličnike magister Pavle Celik, pri

in pripovedoval o Ljubljani med NOB, govoril pa je tudi o pomenu poti spominov in tovarštva, ki jo gradijo tudi kadeti. Lansko jesen so na tej poti naredili 4724 delovnih ur. S tem pa samo izpolnjujejo obljubo, da bodo zgradili štiri kilometre te poti. Z delom bodo nadaljevali takoj, ko bo to možno.

Izvenšolske dejavnosti

Tem namenjajo v šoli veliko pozornosti. To je tudi razumljivo, saj pri tolikšnem številu kadetov mora vsak najti tisto, kar ga najbolj zanima. Izvenšolske dejavnosti bi lahko razdelili na štiri tematske skupine. V prvi so strokovni krožki, ki so tesno povezani s poukom in jih je dvanajst. Mednje sodijo kriminalistični, poplajski, gorsko-reševalni, krožek za varstvo okolja, strelski, gasilski in

Najširša družbena skupnost

Najširša družbena skupnost... Kaj je to? Ne vem. Ali kdo ve? Najbrž nihče. Pogosto pa se skora vsi obračamo na nekakšno širšo družbeno skupnost, pač tedaj, ko se sklicujemo, da bi nam morala priskočiti na pomoč kot nekakšna vse-mogoča sila, močnejša od samega božanstva. Kaže pa, da nam ni čisto jasno, kdo je pravzaprav ta skupnost ali kaj naj bi bila. Ker pa se prerado izkaže, da je ta širša skupnost kljub vsemu premalo široka ali premalo vserrazumevajoča, saj noče (ali ne more) igrati vloge bajeslovnega dobrotnika, bi vsekakor potrebovali še najširšo vsedružbeno ali naddružbeno skupnost oziroma, povedano v povsem preprostem jeziku, neizčrpno zlato jamo, ki bi obratovala brez običajnih (rutinskih ali planskih) izgub. Slava največjega inovatorja stoletja čaka tistega, ki bo s prstom pokazal na najširšo družbeno skupnost.

Medtem pa bo dovolj tistih, ki imajo neznansko veliko (družbenega?) dela, ker morajo neprenehoma drezati v še eno izmed skupnosti – imenuje se kulturna skupnost, čeprav jo kričachi radi obkladajo z nekulturnimi vzdevki. Ta skupnost je namreč ena tistih bodisi predobrih mater bodisi preskopih mačeh, ker pač deli denar. Pravimo, da omogoča oziroma podpira bolj ali manj vsestransko kulturno dejavnost. Toda ta dejavnost je tako neznansko mnogostranska, da bi, če bi hoteli razčleniti vso »milijonsko« množico najrazličnejših glasbenih in antiglasbenih ansamblov, igralskih družin, eksperimentalnih gledališč, slikarskih kolonij, družb, društev, starih in novih revij, knjig, ki še niso izšle, a vsekakor morajo iziti, in tako naprej, potrebovali vsaj še eno skupnost, ki bi ustregla srenji moledujočih, grozečih, tulečih pa celo izsiljujočih kulturnih ali tudi nekulturnih otrok nesrečne matere kulturne skupnosti, se pravi vsem tistim, ki iztegujejo dlan in hkrati pretijo s pestjo, s protesti, z odprtimi pismi ter s svojimi publicami o nekakšnem avantgardizmu. Mati je v vsem tem hrupu, razumljivo, izgubila mleko. Sramota, kajne? Obupno! Spet bo treba zbrati podpise in zahtevati novo revijo, ki bo mater postavila na sramotni steber. Pa mati? Nič drugega ne more, kot da posega v desni (ali levi) žep in prelaga ficke v levega (ali desnega), če – seveda – nimata oba žepa lukenj.

ef-es

Dvoje knjig za odrasčajoče

O mladih – za mlade

Ze dolga leta ponavljamo resnico, ki bremeni našo zdajšnjo literarno zavest in v enaki meri tudi našo bralsko kulturo. Ko po eni plati z radostjo ugotavljamo, da imamo Slovenci med seboj nemalo pisateljev in pisateljic, ki bodisi izključno bodisi ob pisanju za odrasle bralce, a nikakor ne z levo roko, pišejo za otroke, in ko hkrati sledimo dejstvu, da nam proza, poezija in raznotere oblike dramskega pisanja cvetijo (pač v znamenju svobodnega razcvetanja stoterih cvetov), pa nas po pravici navdaja skrb zavoljo vrzeli, ki je deležen rod slovenskih najstnikov: zanje slovenski pisatelji napišejo malo, pa tudi v obliki ponudbi založb, radia, televizije in drugih medijev je posebej njim namenjenih stvaritev vse prej kot na pretek. Vsekakor smo daleč od tega, da bi lahko govorili vsaj o približni popolnosti domačega trga z literaturo za mlade, ki niso več otroci, a tudi še ne odrasli, pa jih torej zanima in zadeva poseben doživljajski svet – svet njihovih lastnih preokupacij in sžejev.

Ta vrzel ima več plati. Poleg že omenjene, zadevajoče knjižno ponudbo kot tako, gre tudi za vrzel v smislu zajetosti tematskih vidikov zdajšnjega dogajanja in doživljanja mladih ljudi. Literarna obdelava teh njihovih doživljajskih motivov je slejkoprej skopa in močno pomanjkljiva, saj je vse preveč področij, ki jih literatura pušča v nemar, kar je zanesljivo škoda, kajti zamujenih belih lis zlepa ne bo mogoče zapolniti. Na dan pa sili še tretja razsežnost te vrzeli. Gre za rapidno upadanje bralnih potreb in navad pri mladostnikih, donedavnih otrocih, ki so bili knjigi tja do svojega dvanajstega, trinajstega leta zvesti nemara prav zavoljo obilne knjižne ponudbe, ki jim je bila na voljo. Brž ko prenehajo biti cicibani oziroma mlajši, s knjigo nimajo več poprejšnjega prijateljskega stika. Kako to in zakaj? Razlogov

je seveda več, toda eden med njimi utegne biti tudi v tem, da pač ni na voljo primerne- ga čtiva.

Ta uvodni razmislek se je vsilil kot poskus vnaprejšnje utemeljitve pomembnosti dveh novih slovenskih knjig, napisanih izrecno za mlade bralce, torej v skladu z njihovimi interesi, ali bolje povedano: upoštevajte njihove domnevne miselne in doživljajske preokupacije. (O tem, ali sta oba avtorja zadela na pravo struno, bodo kajpak presodili mladi bralci sami; kritiška ocena lahko k razmisleku o tem prispeva svoj delež le z ugibanjem.)

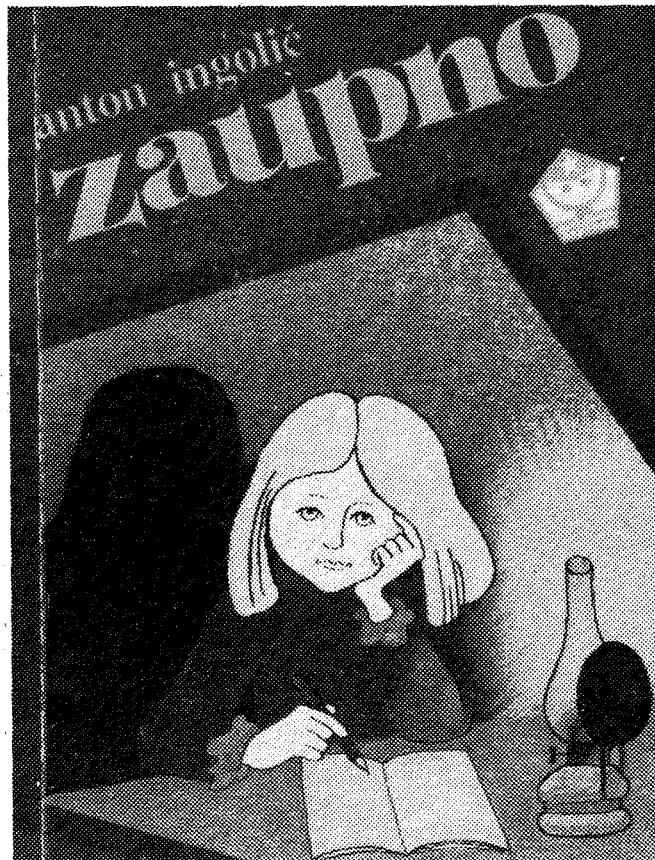
Gre za dvoje t. im. mladinskih povesti, kot sta jih postavila in si prek njih duha mladosti zamislila pisatelj Anton Ingolič (*»Zaupno«*) in Smiljan Rozman (*»Ta glavna Urša«*), oba znana in priznana (pa tudi z večkratnimi pridržki zavračana) kot »fotografista stvarnosti«. V primeru obeh sedanjih knjig – Ingoličeva je izšla pri založbi Borec, Rozmanova v redni zbirki Prešernove družbe – pa ju lahko označimo predvsem kot slikarja, ki poskuša kolikor mogoče verno in pristno upodobiti doživljanje »svojih« mladostnikov.

Anton Ingolič je svojim dosedanjim opisom medvojnega izgnanstva v Srbijo (novelam v zbirki *»Pred sončnim vzhodom«*, *»Udarne brigade«* ter televizijskim *»Živim vezem«*) dodal še eno variacijo na to temo, le da jo je tokrat v celoti prilagodil dojemljivosti odrasčajočih mladih ljudi. Posvetil jo je mladim ljudem kot »junakom« medvojnega dogajanja in trpljenja in seveda mladim ljudem kot sedanjim bralcem, tistim, ki naj jim bo dano iz prve roke zvedeti, kaj se je v tistih iztirjenih časih zares dogajalo in kako.

Svojo doživljajsko temo, ki je ena izmed centralnih točk v njegovi lastni življenjski skušnji, je tokrat pisatelj »prevedel« v samoizpoved odrasčajočega dekleta, v *»Marjetkin vojni dnevnik«*, zapisan v petero zvezkov.

Prek svojih dnevniških zapisov, ki jim skuša pisatelj vdihniti kolikor mogoče avtentičen ton, nam dekle pripoveduje, kako je skupaj s svojimi najbližjimi doživljala

je skozi vojno dozorelo v globoko premišljuječega in samooobvladanega človeka. To in takšno življenje pisatelj na nekaterih mestih izpelje z vso močjo, drugod spet ne,

trpko doživljajsko pot slovenskih izgnancev, začeni s prvimi dnevi okupacije v Ptuj preko mnogih kasnejših bolečin, a hkrati človeško bogatih dogodkov in doživljanje v izgnanstvu tja do vrnitve domov neposredno po končani vojni, čeprav z nepremostljivo pezo dveh grobov v srcu: materinega, ki so jo zlomile stiske, in bratovega, ki je padel kot partizanski borec.

Ves ta doživljajski potek je popisan na način, ki naj bi bil psihološko in tudi sicer lasten sprva dvanajstletni punčki in ob koncu povesti šestnajstletnemu dekletu, ki

očitno pa je, da mu v tančinah ne posveča zadostne pozornosti; kajti osredotoča se predvsem na popisovanje objektivnega poteka izgnanjskihkušenj. Marjetkino mladostniško dikcijo pa pri tem uporablja bolj ali manj samo kot sredstvo za dosego svojega »poročevalskega« namena. Smisel knjige je mlade poučiti o tem, kako je v tistih časih bilo; psihološka študija ostaja v ozadju pisateljevega zanimanja oziroma namena in zato – kot vse kaže – tudi brez posebne resonance v bralčevem dojetju.

Drugače se je glede tega

namenil ravnati Smiljan Rozman, dasiravno ostaja vprašljivo, ali se mu je taka drugačna namera (kar zadeva psihološko opredelitev mladih ljudi) tudi zares izvila izpod prstov. Njegova povest o *»ta glavni Urši«*, solarkin na pragu iztekajočega se otroštva, je scela vpeta v sedanjost, v to našo, tukajšnjo in zdajšnjo (ljubljsko) življenje. Tudi Rozman je dal svojo zgodbo, pravzaprav niz med seboj funkcionalno povezanih deklisko-predpubertetnih prilog, neposredno pripovedovati svoji junakinji sami, na njen način in z njenim jezikom. Urša nam pripoveduje o sebi, o svojih domačih, predvsem o svojem ljubljene dedku, pa o sošolcih in učiteljih, o poteku svoje prve zaljubljenosti in torej o lastnem dekliskem zorenju, o nekakšnem čustvenem in miselnem uravnoveževanju, kar ji je dano opraviti ob nenehnem pregovarjanju in pričkanju z lastnim notranjim glasom, ki bi ga mogli poimenovati: način stalnega kritičnega samorazčlenjevanja. Pri tem ima Rozman ves čas v mislih prav notranji proces dekliske psihe, kar je v bistvu centralna tema njegovega pripovedovanja, oprtega na dinamični potek mladostniških doživetij, navzven sicer drobnih, a navznoter – za Uršo in njene vrstnike – zagotovo izredno pomembnih.

Zastavljeni liniji pisatelj sicer sledi, vendar ne povsem konsequentno. Psihološki oris »svoje« predpubertetne mestoma preveč poenostavlja in ga okrne za nekatere bistvene subjektivne razsežnosti. Uršino pripovedovanje ne seže pod površino običajnih dekliskih stereotipov. Videti je, da se je Rozman ravnal po načelu, da piše svojo povest za najstnike, ki so – menda – zainteresirani predvsem za akcijski potek doživljajskih dogodivščin in manj za njihov refleks v človekovi notranjosti, kar pa je seveda vredno vno- vičnega razmisleka.

Viktor Konjar

Izšel je Borec 1/82

Iz studenca, ki ne more presahnniti

V tej številki lahko največ- jo vsebinsko in bralno zao- kroženost pripišemo skici za portret Staneta Semiča-Dakija izpod peresa Zvoneta Kržišnika. O Dakiju je bilo že marsikaj napisanega, svoja doživetja je popisal tudi sam (*»Najboljši so padli«*), vse pa kaže, da tako zaokro- ženega portreta še ni bilo. Pa ne gre samo zanj in za njegov človeški lik v razponu med preteklostjo in sedanjostjo, v enaki meri gre tudi za podo- bo partizanskih razmer, kot odsevajo v njegovi specifični zavesti – za nekakšno daki- jevsko razmejitve med ti- stim, kar je v boju in revoluciji zares štel, in tistim, kar se je že tedaj, ali vsaj sčasoma, sesulo v prah ničevosti. (Takšni, neizprosno zaniku- joči, denimo, so Dakijevi spomini na okrutno samo-

voljnega Pera Popivoda kot komandanta 7. korpusa... eden od nedvomno zanimi- vih in mikavnih elementov tega branja – pa vsekakor ne edini).

Izjemen in izreden se zdi tudi drobci, ki ga je z objavo (in poprejšnjim odkritjem) doslej neobjavljenega članka dr. Aleša Beblerja iz novem- bra 1941, prispeval dr. Tone Ferenc. Beblerjeva takratna opažanja so zapisana v tako- rekoč telegrafskem stilu, ja- sno, analitično in docela ne- posredno. Kot takšna stopa- jo pred nas z vrednostjo dra- gocenega dokumenta, ki nam bolje kot prenekateri znani povzetek označuje te- meljno bistvo tistega časa in njegove življenjske vsebine. Beblerjev članek *»Nekaj mi- sli o slovenskem partizan- stvu«* smemo imenovati –

ogrodje za razumevanje mi- selnega in akcijskega stanja v vodstvu slovenske vstaje pod globoko jesen prvega le- ta vojne.

Prispevek h globljemu ra- zumevanju še ne dovolj osvetljenih dejstev, ki sodijo v območje oblikovanja slo- venske OF, so tudi opozorila na nekaj problemskih sklo- pov, kot jih je ob vnovičnem branju Fajfarjeve *»Odloči- tve«* zapisal Vladimir Kav- čič. Ob osvetlitvi posamez- nih Fajfarjevih (in ne samo njegovih) bolj ali manj izči- ščenih razmerij nas opozarja na ustrezno previdnost bra- nja spominov in samih dnev- niških zapisov... *»Podoba osvobodilnega boja,«* sklene, *»še vedno ni dokončana, še vedno se dopolnjuje. Bralc* si lahko samo želi, da bi mo- gel spomine enega tako pro-

minentnega predstavnika OF soočiti s spomini drugih. Nadvse bi si želeli Kidričeve spomine in še več Kardelj- vih pričevanj.

Najmanj ustrezajo priča- kovanjem na uvodnih stran- eh prve letošnje številke objavljeni spomini Vlada Habjana-Jana pod naslovom *»Jožko Hanžič-Svejk in nje- govo nesrečno kurirstvo«* oziroma podnaslovom *»Čas ob prehodu na prezimovanje pripadnikov Štajerskega ba- taljona.«* Gre sicer šele za prvi del besedila, ki se bo v naslednjem Borec (ali na- slednjih nekaj števil) nade- ljevalo, zdi pa se, da so spo- minska dejstva vse preveč nametana, zato zavoljo obili- ce dreves – vsaj za zdaj – ni mogoče razbrati, kateremu *»gozdu«* se avtor v svoji razi- skavi spominskega gradiva

pravzaprav posveča. Njegov- ve navedbe nemara govorijo neposredno samo tistim, ki jih konkretna dejstva in opredelitve njegovega teksta zadevajo, vsem drugim se bo najbrž sredi vseh mnogote- rih preskokov med bolj ali manj pomembnimi imeni, datumi, kraji in drugimi po- datki le težko znajti. K temu svoj negativni delež prispeva tudi to, da je uredništvo re- vije ob koncu prvega dela po- zabilo objaviti pojasnila pod črto, čeprav so v besedilu s signaturami napovedana.

Med aktualno-političnimi razgledi je Florjan Lajmiš svoji lanskoletni dragoceni seriji dodal še enega bolečih klicajev, domišljen zapis o sodobnih beguncih – *»neoboroženi armadi obtožujo- čih«*.

V. K.

Novo na ruševinah starega

Učna ura zgodovine v Zapotoku

Led se je neusmiljeno zalezal v cesto, vijugasto kačo, ki se je zvijala od barja, mimo Ižancev v strmine proti Mokrcu, kjer se je bleščalo sonce in cefrlo meglo. V Zapotoku, razpotegnjeni vasi, kjer le nekaj hiš tiči nekoliko bolj na kupu na nekakšnem pol kraškem svetu skrivnostnih vrtač in skromnih travnatih leh pod Kureščkom, se sonce še ni prebilo skozi sivino, ni posijalo na vikende, raztresene okoli vasi, koder so se v prejšnjih časih pasle ovce, o katerih danes ni ne duha ne sluha. Pač pa vsenaokoli rastejo nove hiše, znanilke novih časov za Zapotočane, ki so morali v polpretekli zgodovini često zreti v ognjene zublje, požirajoče njihove domove.

Na sredi vasi, ob prostranem dvorišču, za dober lučaj od stare šole, danes Doma borcev in mladine, kjer je bil ustanovljen 1. bataljon Tone-ta Tomšiča, žive v prostorni hiši Mlakarjevi, na domačiji Jakičevih.

Kot je bila že navada, so pri Jakičevih otroci prihajali na svet takorekoč eden za drugim in ni ga bilo koticika v hiši, kjer se ne bi sramežlji-

ne, kje sploh začeti to učno uro zgodovine. Da je to bila, ni nobenega dvoma, poslušalcev je imela precej. Za mizo so se stiskali otroka sina Toneta, Gregor in Klavdij, in Verčkova Simon in Rok, ki sta prišla na počitnice iz Ljubljane k Useniku. Široko odprtih oči in rahlo priprtih ust so nepremično zrl v pripovedovalko, nihče jih ni opozarjal, kot se to toliko-

Jakičeva domačija

vo skrivala vsaj ena otroška glavica, radovedno zroča v redke tuje prišlece. Prvi otrok je kmalu umrl, za njim so se zvrstili Ani, Tone, Mici, Kristina, Vida, ki je danes

krat dogaja, naj bodo mirni, naj ne nagajajo – tuji, daljni dogodki, neustrašni možje in žene, strašni sovražnik so skupaj z ognjem in krvjo prihajali v to toplo domačijo, kjer je na ognjišču brbotalo in je malček, edini, ki ga pripoved ni zanimala, obotavljivo koračil po podnicah in kriče zahteval svoje.

Jožef je prinesel ogenj

Vozili so les, ob volitvah so dali svoje glasove Mačku, ti-stega pa, ki je volil Kreka in na poti skozi vas mijavkal, nabili, da ne bi pozabil. Fant je in dekleta, tudi Jakičeva Tone in Marija, so se zbirali v Društvu kmečkih fantov in deklet, včasih z vozovi odšli v Ljubljano, tu in tam na kakšen tečaj iz gospodarskih veščin.

Vsi Jakičevi so bili doma, le Jože se je učil v Vižmarjih za mizarja. Ko se je Evropa zapletla v ognjenokrvavi morilski klobčič, se je prvič v Zapotoku začelo nekaj res dogajati, nekaj je bilo, kar je vneslo med Zapotočane tesnobo, čudenje in radovednost, a tudi že razumevanje in pripravljenost. Oče Tone ni nikoli posebej razpravljalo o vsem, kar se je dogajalo, nekako brez besed je dal vedeti, da mu je povšeči, da se strinja s tistim, za kar so se odločili v Ljubljani 27. aprila... Kaj kmalu se je na Smrekicah in na Kureščku pojavilo kakšnih pet, šest mož. Kazalo je, da je sosed

Kikelj nekaj pomembnejšega, nosil je perilo v vas, dekleta pa so prale, drgnile so srajce in drugo in bile v mislih pri fantih. V vasi so organizirali narodno zaščito in v odbor izvolili Vido in Toneta.

»Oče je vse, kar se je dogajalo, odobral. Bil je napreden človek, vselej se je zavzemal za poštene odnose med ljudmi. Res je hodil v cerkev, a ko so belogardisti začeli počenjati grozodejstva, se je zaprl vase in ni več stopil v cerkev,« se je spomnila očeta Vida in nadaljevala.

Oktober 1941 so se pod vasjo prvič zgrabili. Italijani so z Roba zagledali blizu vasi skupino partizanov, pet ali šest jih je bilo, jih napadli in fantje so bili tako zbegani, da so kar plesali po vasi. Dva sta padla, dr. Robiča pa so ujeli. Takrat so Italijani pobrali moške vse vasi, le Tone in oče sta se izmuznila, orala sta daleč nad vasjo.

V drugem letu vojne se je v vasi široko razrastla organizacija Osvobodilne fronte, korenine je začel poganjati SKOJ, kamor so stopile skorajda vse Jakičeve punce, videti je bilo, da se bodo stvari vendarle nekako zaokrožile.

Na sv. Jožefa dan so privdajali Italijani in vasio požgali. Jakičevi so se zatekli v Čatež, kjer so se tri družine skrivale v eni hiši, pri Jamniku. Poslej se je začelo več kot nemirno življenje. 22. julija so Italijani znova pobrali vse moške, tudi Toneta, in jih pri šoli ustrelili. Štirinajst mož je padlo tisti dan...

In spet so bežali. Vmes je v vasio prihajala mokrska četa, da se je oprala, naštila, naučila vsaj malo človeškega življenja. Ko se je bližala ofenziva, je bilo v vasi vse polno ranjencev. Vida je pri Ganonu pekla kruh za fante.

»In tako se je dogajalo«, je pripovedovala Vida pred strmečimi otroškimi očmi, da smo nenehno bežali. Jože je bil v partizanski bolnici v Gričnici, kamor ga je spravil Tone, ker je bil ranjen blizu Črne vasi. Očeta so Italijani pretepli, češ da je nosil mleko in drva partizanom. Oče se ni dal. Še vedno smo zbirali orožje. Naredil je celo skrivališče v gnoju, za kakšnih petnajst ljudi, če bi kaj

prišlo, je dejal. Pomagal mu je Tekavčev Ivan. Fantov v vasi ni bilo, vsi so odšli v partizane. Skrivali smo se tudi v kraški jami, v breznu Gadna. Spominjam se, da smo nekoč očeta izvlekli komajda še živega, saj je bilo v

General Jože Jakič-Dušan

jami le malo zraka za petnajst ljudi, kolikor se jih je lahko vanjo stisnilo.

Polnočna žetev

Jakičeva dekleta so bila zaposlena, kjer se je le dalo pomagati. A bilo je nevarno. Spali so zunaj, oče se je pomikal zdaj sem, zdaj tja, doma ni bil nikoli. Leta so mu lezla na pleča, bližal se je šestdesetim, bil je takorekoč sam z dekleti, potem ko so ubili Toneta. Da bi bilo gorje še večje, so ga nekateri hoteli prisiliti, da bi postal član bele garde, ki so jo nameravali ustanoviti. »Če me takoj ubijete,« je dejal stari, »ne maram, nikamor ne grem.«

Poleti triinštiridesetega so jim partizani pokrili ruševine in tako so znova imeli dom. Iz vseh koncev so lezli proti vasi, da bi vsaj malo postorili, kar je bilo treba. Ponoči so, pod stražo partizanskih pušk, želi. Mala Hermina je pasla ovce in če je bilo treba, je bila tudi stražar: s posebnim znakom jih je obvestila, da so se skrili.

Tudi pred belogardisti ni bilo miru. Prihajali so iz postojanke na Turjaku in iz Velikih Lašč pa z Roba, okoli sta se plazila Kožar iz Javor in Levstik od Sv. Gregorja, ki sta so po vojni izmuznila v

Ameriko. Nad vasjo so neko deklet iz Grenjevce zadavili z ruto in pobili še enega partizana.

»Včasih je med gorjem priklilo na dan razposajeno veselje,« ve povedati Vida.

Menda je bilo štiriinštiridesetega, ko so partizani pri nas in pri Ganoniju kuhali ali kaj, polno je bilo vojske. Sestro Milko sva prišli iz Četeza in povedali, da se nekdo približuje vasi. Pri kmetu Pečku je visel na kavliju vol, niso ga uspeli vzeti s seboj, ko so se umaknili. In res so se v vasi kmalu pojavili beli, se previdno smukali okoli vola, bali so se, da se partizani vrnejo, bali pa so se tudi, da je vol zastrupljen, da je le vaba zanje. Orezali so kos mesa, ga dali mačku in ko je žival vendarle preživela preizkus, se z velikim veseljem lotili vola. Ko smo za to izvedeli, smo se nasmejali iz dna duše.

Dušan, Vidin brat Jože, se je večkrat vrnil domov, dokler ni s štirinajsto divizijo odšel na Stajersko.

Beli pa še niso dali miru. Le malo je manjkalo, pa bi dobili v roke tudi Vido in Milko, a so jim prišli v pest le Tončka in Ganonijeva Vida ter Logarjev in Jakičev.

Štejemo fante, ki so se vrnili, dekleta in fante, ki so ostali na bojnem polju. Vida prebira prste, premišlja...

čim začeti? Denarja za začetek ni. Je že res, da je na strminah zdaj drugače, da teče po ceveh dobra voda, da se vikendaši zbirajo okoli vasi in da rasejo nove hiše... Usenikova dva zidata, Vidin gradi, vendar čistih kmetov tukaj ni, po proletarci dihaajo s to zemljo, s tem kamenjem in vrtačami z zimami, ki so ostre in ki nasujejo obilico snega.

In res je tudi, da je v srednjeročnem programu razvoja za to partizansko hribovsko vasio načrtovana asfaltirana cesta. »Pa je po drugi strani spet res,« razmišlja takole stoji, strmo izpod obrvi zazrt v mater in drobiž okoli mize, Slavko, čigar žena ljubi zemljo, »da dandanes niti en zapotoški otrok ne hodi v šolo na Ig, ker jih preprosto ni in da se vozi v malo šolo le najmlajši Mlakar, Vidin vnuk Gregor.«

Toda mati drži v rokah druge karte, nekoliko bolj privlačne za Slavka. »Začni z ovčami,« pravi. »Zadnjič so prišli z občine Ljubljana Vič-Rudnik in se je s kmetom Tonetom Steblajem dogovorili, da bo redil ovce. Tonček je sedaj v Ljubljani, ne gre mu slabo, a se bo vrnil in potem bodo po zapotoških hribih zameketale ovce.«

Slavko je skorajda pripravljen in zdi se, da ne manjka dosti, da bi se vrnil.

Spominska plošča na zapotoški šoli

Moti ga pa vendarle, da Zapotok nima niti gostilne, kaj šele trgovine. Ta je, kamorkoli pač stopiš, oddaljena pet kilometrov. A vse to še zna biti.

Poleti je v Domu borcev in mladine, tam kjer je bil ustanovljen 1. proletarski bataljon Toneta Tomšiča, od sile živahno. Kljuko doma si podajajo teritorialci, mladine borci, med hišami in po romantičnih stezicah ob globačah in vrtačah neprijazne zemlje, s katero bi se ovce dobro sprizgajale (navsezadnje, volna ni tako poceni reč in veliko je uvažano), se sprehajajo vikendaši. Kajpak vse to prinaša obete v Zapotok. Slavko to ve, a le premišlja. Ovca stane kakšnih sedemsto starih tisočakov, ni poceni. »Ej, saj bi spravili skupaj, Slavko, preveč pogleda Vida sina.«

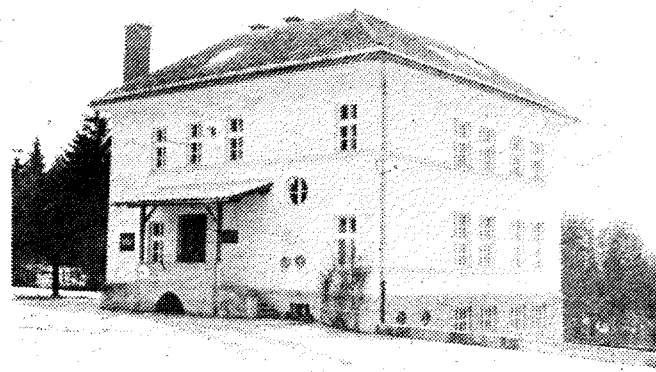
Milenko Strašek

Vida Mlakar: »Vsi, kar nas je bilo, smo pomagali!«

gospodinja na Jakičevem, Jože, general v pokoju, Tončka, Milka, Hermina in Rafael, ki je umrl po porodu in s sabo potegnil v smrt tudi mater Marijo. Oče Tone je ostal z devetimi otroci sam in se pač vlekel skozi življenje, kot so to počenjali vsi Zapotočani: nekaj je dajala zemlja, nekaj prevažanje lesa. Nekoliko bolje je bilo, ko je zrasel Tone in sta z očetom skupaj vozila les iz Mokrcra.

Sedimo v kuhinji za veliko mizo, gospodinja Vida se zaskrbljivo vprašuje, kje ji je začet, kam postaviti koga v tej pisani družinski zgodovini, kaj velja povedati in kaj

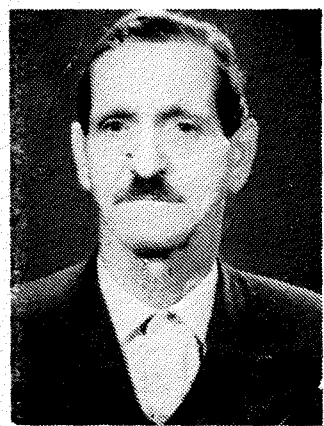
Nekdanja zapotoška šola, danes dom borcev in mladine

Ovce na rebreh?

Ob štedilniku stoji visokorasel teman fant. Vidin sin Slavko. Miličnik v Kočevju. Da je žena navdušena nad kmetijo, pripoveduje, da bi vendarle kazalo, vrniti se nazaj na domčijo. »Za vse je dovolj zemlje, dovolj kruha,« pripomni mati Vida in oči se ji zasvetijo. Morda se bo sin le vrnil. Toga, kaj storiti? S

Beg iz goreče hiše

Skrita med položnim gričevjem, kjer se nekaj metrov višje začenja strmo vzpenjati gozd proti Stari Oselici, leži Vidmarjeva domačija, ki bi kmalu postala grob dveh generacij. S treh strani se strmo spušča proti dolini Poljanske Sore, s četrte pase ozko dvorišče zviha v breg. Tod si je Jurij Vidmar postavil hišo, hlev in svinjak. Kraju že od nekdaj pravijo »Budgej« ali »na Budgeju«. Tudi ta samotna domačija je med voj-

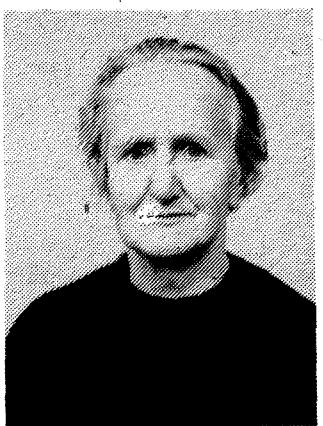
Gospodar Janez Vidmar, ki je umrl po vojni

no pogosto nudila zavetje in oskrbo mnogim partizanom. Tu je bila javka, mimo domačije je bila najbolj varna kurirska pot in tukaj je živel organiziran sodelavec NOB Janez Vidmar s svojo družino. Ta domačija je občutila bič okupatorja, kadarkoli je pač hajkal na tem območju in potkal na vrata.

Seveda danes starega Jurija Vidmarja ni več. Tudi njegovega sina Janeza, ki je bil med vojno gospodar na tej domačiji, ni več. Živi pa še žena Ivana, ki je bolna in ostarela. Domačijo je prevzel sin Janko, hčerka Francka pa se je že pred leti odselila v Škofjo Loko.

Vsi preživeli člani te družine še danes obujajo spomine na najusodnejše, kar jih je lahko doletelo v obdobju zadnje vojne. Pripovedujejo in se med seboj dopolnjujejo, kot da bi bilo včeraj...

Bila je 17. novembra leta 1943. Sneg je naletaval, bilo ga je že do kolen. Vojkovci so postavili pred hišo pa na sosednjih gričih nekaj mitraljezov. Užigali so proti Trebiji, kjer je bila nemška enota.

Žena Ivana Vidmar, še živa

Partizani so imeli svoje položaje tudi pri samotni domačiji pri »Hkavcu« na Trebiji in tudi na desnem bregu Sore nad »Skrivcem«. Nemci so vračali ogenj z minometi. Napad je trajal kakih 15 do 30 minut, nakar so se partizani zaradi nemške premoči umaknili nazaj proti Stari Oselici. Ob tem napadu je izstreljena mina iz nemškega minometa treščila na bližnji svinjak, ki je začel goreti. Po umiku partizanov so se proti hiši naglo bližali Nemci. Preplašeni člani družine so od strahu za hip onemeli. Kaj storiti? Trinajst let stara hčerka Francka se je prav znašla. Izmuznila se je izpred

oči Nemcev in smuknila po snežni strmini navzdol v grapo in od tam naprej navzgor v gozd v smeri Stare Oselice. Za vse druge pa je bil pobeg že nemogoč. Devetletni sin Janko je sicer še poskušal skočiti proti gozdu, vendar ga je Nemec zgrabil in zadržal. Gospodar Janez Vidmar se je odločil za pretvezo, da je bolan. Ulegel se je na kmečko peč in se pokrnil z odejo. Kmalu so v izbo vdrli štirje Nemci. Dva sta Janezu pritiskala cev brzostrelke na senca, tretji pa ga je pretipal. Ko je ugotovil, da nima pri sebi nobenega orožja, so hoteli oditi. Tedaj je stopil v izbo oče Jurij, takrat možak z osmimi križi. Eden od Nemcev ga je dvakrat udrl z ročajem pištole po glavi, da je padel. Na podstrešju je bilo slišati ropot. Nemci so vse preiskali zelo natančno. Eden je privlekel iz omare dva para komaj nošenih cvljev, drugi je staknil v miznico dve žepni uri, tretji sprasoval še za zapestno uro. V tistem času je morala gospodinja Ivana odvezati kravi, da so jih Nemci odpeljali s seboj. Medtem so ognjeni zublji uničevali svinjak, v katerem se je cvrl prašič, namenjen za prehrano družine in gotovo kakšen del tudi za partizane.

Gospodar Janez je že vedno ležal na peči, ko so v hišo privlekli tudi ženo Ivano in sina Janko. Stari oče Jurij se je tudi zbudil iz omedlevice, zvrlel se je do skrinje v kotu izbe. Tam je obsedel z okrvavljeno glavo med dlanmi.

Vidmarjevi so v hudem strahu pričakovali, da bodo zdaj zdaj zaropotala strojnica in jih bodo Nemci postrelili. Toda v grozi so ugotovili drugačen namen Nemcev. Vstopil je neki Nemec in začel iz dveh steklenic hkrati

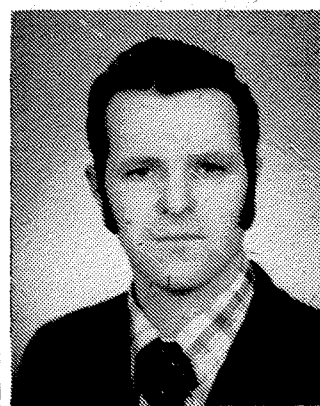
polivati po podu, po posteljnini, po okenskih policah mastno smrdečo tekočino. S petrolejem je polil tudi drugo pohištvo. Sledil je že

Hči Francka, ki je Nemcem pobegnila, ko so jo namerali ustreliti v Stari Oselici, pri kmetiji Nikolaja Resnica, sedaj živi v Škofji Loki

ukaz, naj se Vidmarjeve uležejo na peč. Tam so ždeli in čakali. Ko so potem vojaki odhajali iz izbe, se je eden od njih obrnil z besedami: »Tiho in mirno spat?« Znal je slovensko, morda je bil celo naše krvi, nosil pa je nemško čelado. Vežna vrata so zaloputnili za sabo, še prej pa so vrgli gorečo vžigalico na odejo, namočeno s petrolejem. Plamen je hitro zajel izbo. Gost, črn dim je napolnil prostor. Okna so se zmračila. Vidmarjevi so se zmerom ždeli na peči. Jokali so, molili z zmedenimi besedami, se objemali, trepetali in čakali. Kašelj jih je dušil, solze so jih slepile. Zunaj so vpili Nemci, v podstrešju so pokali tramovi v ognjenih zubljih. Zrak v izbi je postal vedno bolj vroč, že skoraj razbeljen. Gospodar Janez je imel v glavi samo eno misel,

ki je odganjala ono strašnejšo, kako uiti, skozi katera vrata, okno. To so bile neskončno dolge sekunde čakanja smrti. Opogumil se je, ker je vedel, da so imela vežna vrata ključavnico na zapah, ki so je lahko odpiral le z notranje strani, z zunanje pa ne. Planil je s peči in nasilno odprl zaklenjena vrata izbe. Skozi zadimljen prostor se je umaknil v vežo. Žena Ivana in sin Janko sta pomagala staremu očetu. Tako so vsi štirje malo lažje zadihali v veži, trdno obokani. Še vedno so bili v strahu, da so le z kakšno minuto in nič več ušli smrti v plamenih. Poizkusili so malone nemogoče: vsi obenem so skočili skozi zadnja vrata, odkoder se svet takoj prekopicne v Burnikovo grapo. Zdrsnili so po mehkelem snegu v grapo. Nato so vsi štirje, bolj s pomočjo rok kot nog, hiteli po deročem potoku navzgor proti Stari Oselici, kjer naj bi bili partizani. Po vodi zato, da ne bi puščali sledov za sabo v snegu, ki je še in še naletaval. Nemcev ni bilo nikjer več. Bili so že globoko v dolini, prepričani, da je Vidmar-

Sin Janko – sedaj gospodar na Budgeju, bil je v goreči hiši skupaj z drugimi

jevim že odbila zadnja ura v krematoriju – lastni hiši.

Plamenom na Vidmarjevi domačiji, ki je zgorela z gospodarskim poslopjem do tal, se je še isti dan pridružil plamen na strehi domačije Urbana Kokalja, spodnjega in najbližjega sosedu, ki pa je še pred prihodom Nemcev pobegnil v gozd s celo družino.

Janez Vidmar je v povojnem času še večkrat pripovedoval, kako hladne so bile takrat cevi brzostrelk, ki sta mu jih Nemci tiščala v glavo. Njegov sin Janko se še danes doživeto spominja tistega strašnega dogodka, kako se je poskušal rešiti in kako je jokal in vpil v zakurjeni hiši. Hčerka Francka se živo spominja, kako ji je uspelo pobegniti in kaj je takrat doživela. Kot drobno dekletce je po visokem snegu in temnem gozdu bežala v Staro Oselico do kmeta Nikolaja Remica, ki je bil prav tako simpatizer NOV. Tudi v Stari Oselici je bila takrat nemška hajka. Že naslednjega dne se je pri kmetu Remicu ustavila skupina surovih Nemcev in Vlasovcev. Ko so le-ti oropali domačijo so družino Remic skupaj še z nekaterimi drugimi vaščani in Franco Vidmar postrojili v vrsto z namenom, da jih postrelijo. Ob istem času je prišla do hiše druga nemška enota, ki je preprečila nameravani zločin. Komandir te skupine je ozmerjal prvo skupino in ukazal, da naj zasledujejo in pobijajo partizane, nedolžne ljudi pa naj pustijo pri miru.

Ostarela in bolna Ivana Vidmar ima hudo sklerozo, vendar tistega dogodka pred 38 leti ni pozabila. Pravi, da je bil ta dan eden najbolj strašnih v njenih 79 letih življenja.

Franc GALIČIČ

Tone Kebe

Notranjski padli in umrli prvoborci

Na Rakeku je bila razpečevalnica komunistične literature, ki jo je iz Pariza dobival vodja menjalnice na železniški postaji Ladislav Zajc. Pošiljal jo je celo v Zagreb in v Ljubljano in jo s pomočjo svojih ljudi po razpoznavnih geslih odnašal na določena mesta. Imeli so vezo celo s Prežihovim Vorancem, ki je vodil nekaj let jugoslovanski center v Parizu. Z Zajcem je bil tesno povezan Andrej Ivančič z Unca. Pri Ribariču na Uncu so se zbirali še Jože Petrovčič, poznejši sekretar celice v Cerknici (na »Notranjskem procesu« je bil obsojen na štiri leta ječe in jo je v celoti prestal), Tone Udovič, Rafko Grajner, Adolf Beber, Andrej Ivančič..., na Rake-

ku pa poleg Toneta Krajca že omenjeni Stan-ko Janež, Franc Juvančič, Franc Šemrov, Franc Gabrenja, Jože Gregorič, Ladislav Zajc, Franc Cerl (brat Friderika Gerla, ki je bil nosilec »Notranjskega procesa« in je bil obsojen na šest let ječe), Lojze Vrabec in morda še kdo. Pozneje se je levousmerjenim na Rakeku priključil še Tone Bavec, na Uncu pa Franc Klemenc. Rakovski komunisti so se največkrat sestajali v gostilni Marka Rajčevića v »Kevdru«, ki je bil prav tako njihov somišljenik.

Ob smrti kralja Aleksandra, ki je bil oktobra 1934 ubit v Marseillu so v Račevičevi kleti precej razpravljali. Po pripovedovanju starejših domačinov je Tone Krajc javno izražal zadovoljstvo, češ da je zadnji čas, da so ga ubili, saj ni nikoli nič storil za male ljudi. Krajc je kot delavec predobro občutil čas Živković-Aleksandrove diktature v letih 1929-1932, medtem ko so se pristaši klerikalnih in sokolskih boljših krogov solzavo utapljali v žalosti.

Jože Pirc in Alojz Ule v zapisu dne 8. 1. 1959 »O razvoju mladinske organizacije in revolucionarnega gibanja pred II. svetovno vojno in do aprila 1942« navajata, da je na Rakeku poleg Sokola in Prosvetnega društva (slovenski fantje) delovalo še Društvo kmet-skih fantov in deklet, ki ga je usmeril Line Zagar. Obstajalo pa je še Društvo prijateljev SZ, ki ga je vodil komunist Tone Krajc.

Na isti strani navedenega besedila je zapisano, da so levi naprednjaki ovirali manifestacijo klerikalnih krogov ob 60-letnici dr. Antona Korošca v letu 1936. (Tu gre za očividno pomoto. Najbrž je bila v pripravi 65-letnica v letu 1937, kajti dr. Korošec je bil rojen leta 1872. – op. p.). Na bližnjem hribočku so klerikalci pripravljali mogočen kres, ki pa so ga rakovski naprednjaki razdejali in zbrano lesovje raznesli na vse strani. Tedaj so bili aretirani Tone Krajc, Jože Pirc, Tone Bavec,

Tone Kovač... in obsojeni na mesec dni zapora.

Na peti strani navedenega zapisa je zabeleženo:

»Za časa španske državljanske vojne v letih 1936-1939 smo dobivali od tovariša Janeza Hribarja različne brošure in razglednice z marksistično vsebino, »Dinamit na Daljnem vzhodu«, »Vprašanje srednjih slojev«, »Rdeče Trbovlje« in drugo.

V besedilu je med drugim navedeno, da je tovrstno literaturo na Rakeku sprejemal Tone Krajc. Sodeloval je tudi v trosilnih akcijah in zbiral denar za španske borce.

V letih 1933-1934 je bilo na Rakeku in v njegovi okolici močno gibanje društva kmet-skih fantov in deklet pod vodstvom naprednih ljudi. Line Zagar, ki je bil vodilni in je družstvu tudi finančno pomagal, je uspel z mogočno predstavo Cankarjevega »Hlapca Jerneja« politično razgibati delavsko-kmečko množico in jih socialno osveščati. Žal pa je to društvo že leto dni po nastanku zamrlo, kajti nekateri vodilni so se preselili v Ljubljano, med njimi tudi Line Zagar, kjer je po študiju nadaljeval v osrednjem odboru DKFid in kot član KPJ od leta 1934 prevzel male naloge financiranja in natiska partijske literature in druge organizacijske obveznosti.

Pod močnim vplivom sindikatov lesne stroke v letih pozneje, pa se odpira možnost povezave med delavci in kmeti, v takojmenovanem kmečko-delavskem gibanju (KDG)

Z navedenim člankom Ivana Krefta od junija 1937 naj zopet pojasnimo politična prizadevanja naprednih sil na Rakeku. Stavke izbiram po pomenu:

... V ta namen bodo povabili Briclja (t. j. ka zveze sindikatov lesne stroke URSS) ... Ljubljane, o katerem imajo zaenkrat še najboljše mnenje in upajo, da jih ne bo razočaral, kakor jih je že marsikdo. Za ljudsko gibanje je teren v tem na pol industrijskem ob-

mejnem kraju nadvse ugoden. Priprave so v teku. Inicijativnemu odboru, ki se je konstituiral, želimo čimvečji uspeh. Lista ljudskega gibanja za občinske volitve 25. oktobra lani je bila zaradi tehničnih napak zavrnjena. JRZ (jugoslovanska radikalna zajednica), je dobila 345 glavov (jugoslovanska nacionalna stranka JNS jih je dobila 210), med temi je bilo kar 250 volitev železničarjev, carinikov in financarjev. (Le-ti so morali obvezno voliti vladno stranko – op. p.)... Volici so zelo razočarani, ker so kandidati veliko obljubljali, ničesar pa izpolnili... Tudi kulturno delo je zelo zaostalo. Prosvetno društvo priredi tu in tam kako igro, katere namen je pridobiti društvu finančna sredstva... Včasih je bilo drugače. Naj omenimo sam nepozabno uprizoritev »Hlapca Jerneja« pred štirimi leti...

In kako obdobje 1935-1940 ocenjuje Franc Klemenc z Unca: (Zapis je od aprila 1981.)

... Pobudo za to razredno revolucionarno gibanje sta dala predvojna komunista Line Zagar in Jože Krajc (tu je Klemenc prav gotovo zamenjal Toneta Krajca za Jožeta, ki je bil pri mornarici in pozneje v Španiji – op. p.) z Rakeka... Proti koncu leta 1936 je bil ponovno organiziran sindikat lesne industrije, ki se je vključil v marksistično organizacijo »Strokovna komisija«, ki jo je vodil Franc Leskošek. Ta sindikalna organizacija je delovala vse do leta 1939, ko je bila od režima nasilno razpuščena. Odigrala je važno revolucionarno vlogo. Revolucionarno delo se je odražalo tudi na občinskih volitvah na Rakeku leta 1937 (Kreft navaja leto 1936 – op. p.), ko smo na iniciativo KPJ začeli s pripravami za predložitev delavsko-kmečke liste. (KDG) Nosilca naše liste sta bila za občino Rakek, Matija Mršek z Rakeka in Franc Puntar z Unca... Sreski načelnik v Logatcu (najbrž je bil dr. Erek – op. p.) je listo zavrnil z motivacijo, da je v njej preveč tehničnih napak... (To so bili

83-letna Dana Štirn

»Rada imam svoj drugi dom!«

Minulo leto, ko smo ob jubilejnim V. tednu šišenskih upokoencev obiskali nekaj občanov z devetimi krizi, smo se, žal, soočili tudi s primeri, ko so starostniki, večinoma bolehní, želeli skoraj povsem pozabljeni v svojih kottičkih. K sreči je takšnih primerov bilo malo. Graje vredno je, – da so jih otroci, vnuki in vnukinje ter svojci skoraj popolnoma pozabili v jeseni življenja, ko jim ti ne morejo nuditi ničesar več. Veliko ostarelih je našlo svoj drugi dom v domovih za ostarele, ki pa so zdaleč premajhni, da bi sprejeli vse tiste, ki potrebujejo pomoč.

V domu ostarelih občanov Marjane Draksler v Dravljah je y oskrbi tudi 83-letna Dana Štirn. Ko smo jo obiskali, ni bila sama. Pri njej so bili tudi varovanci iz VVO Koseze enota Marija Štirn-Muca, s svojimi tovarišicami. Obisk ni bil naključen. Že večkrat smo poročali o podobnih akcijah omenjene VVO. Dana Štirn je mati padle aktivistke Marije Štirn-Muce, ki je leta 1944 padla kot žrtev okupatorjevega nasilja, stara komaj 19 let. Po njej je tudi poimnovana vzgojnovarstvena enota v krajevni skupnosti bratov Babnik.

»Luč sveta sem zagledala v Mokronogu, 43 leta pa sem živela v Dravljah na Kamnogiški c. 6. Povila sem tri otroke, dva sinova in hčerko. Vsi so bili udeleženci NOB. Sama sem bila aktivistka OF na področju Dravelj, pozneje tudi internirana na Koroško. Ko sem zbolela, sem si želela v dom, kjer sem še zdaj. Tu se počutim kot doma. Tudi z oskrbo in nego sem zadovoljna. Presrečna sem, ker so me danes obiskali otroci in predstavniki

DPO krajevné skupnosti. Ponosna sem in se zahvaljujem vsem, ki so prispevali, da omenjeno vzgojnovarstveno enoto krasi ime moje pokojne in nepozabne »Muce«, je ob koncu pogovora dejala Dana.

Poleg še živečih sinov jo pridno obiskujejo še dve vnukinji in vnuk. Ni osamljena. To so potrdili tudi zaposleni v domu, predvsem pa strežno osebo, ki skrbi za ostarele in bolne. Vesela je slehernega obiska, najbolj pa svojih najbližjih. S šopkom rož in risbicami, pa tudi s solzo v očeh se je v spremstvu negovalke in socialne delavke Marjetke poslovala. Bili smo veseli, da je med starostniki tudi nekdo, ki zares ni osamljen, pozornost malčkov in tovarišic iz VVO pa je posnemanja vredna.

Jože Čurin

Netiva – vzrokov ali razlogov za človeško nezadovoljnost in nestrpnost bo zmeraj dovolj.

Slanko

Dana Štirn ob risbicah, katere so ji podarili malčki iz VVO

Naši znaki

Jurišni bataljon 31. divizije

Znaku borcev jurišnega bataljona se je v okviru naših nadaljevanj zgodila krivica. Predstavljamo ga za mnogimi manj pomembnimi značkami, čeprav je bil znak zasnovan že leta 1979 ob 35-letnici ustanovitve bataljona in ga uvrščamo med naše prve partizanske spominske znake in medalje.

Zelo uspešno je znak likovno upodobil akademski slikar Jaka Torkar. Poudarek je dal skupini borcev v zanosu zmage, nad njimi je peterokraka zvezda, spodaj napis Jurišni bataljon XXXI. divizije NOV. Znake je izdelal Jože Rozman z Jesenic.

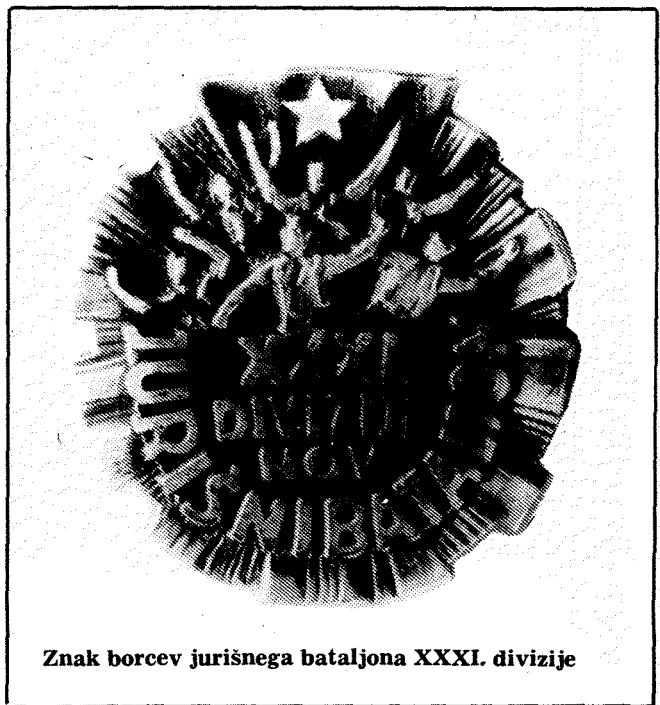
Skupno je bilo izdelanih 80 spominskih odličij, čeprav najverjetneje ne bodo vsa podeljena. Izdelanih je bilo tudi deset vzorčnih znakov, ki so oštevilčeni. Razen spominskega znaka za borce jurišnega bataljona so bile izdelane tudi značke v zlati, srebrni in bronasti izvedbi.

Na proslavi 35-letnice ustanovitve jurišnega bataljona so v Zireh ob krajevnem prazniku 28. oktobra 1979 podelili borcem prve spominske znake. Izročal jih je prvi komandant bataljona Ivan Leban, navzoča sta bila tudi drugi poveljnik bataljona Franc Kovačič-Tarzan in politkomisar Boltežar Kastelic-Veljko.

Podatkov o zgodovini jurišnega bataljona

XXXI. divizije nima smisla navajati, ker se zdaleč ne bi mogli zapisati vsega, kar je bilo o tej naši partizanski enoti že zapisano. Kot udarna enota XXXI. divizije je bil bataljon ustanovljen 6. decembra 1944 in njegova pot je šla skozi vrsto hudih bojov vse do Trsta.

Odbor jurišnega bataljona XXXI. divizije je zelo delaven. Na leto ima tri do štiri seje, borci pa se udeležujejo tudi vseh srečanj po domicilnih občinah Škofja Loka, Logatec in Idrija. Tesnejše stike imajo s krajevno skupnostjo Žiri. Veliko borcev je še danes družbenopolitično aktivnih.

Znak borcev jurišnega bataljona XXXI. divizije

Med zbiranjem gradiva za knjigo Ognjeni plaz je bilo ugotovljeno, da je bilo v bataljonu približno 109 borcev. Ob prihodu v Trst je bilo ob koncu vojne leta 1945 v bataljonu 90 borcev. Po pregledu, ki ga ima bataljonski odbor, je danes živih 70 borcev jurišnega bataljona.

Med zbiranjem gradiva za knjigo Ognjeni plaz je bilo ugotovljeno, da je bilo v bataljonu približno 109 borcev. Ob prihodu v Trst je bilo ob koncu vojne leta 1945 v bataljonu 90 borcev. Po pregledu, ki ga ima bataljonski odbor, je danes živih 70 borcev jurišnega bataljona.

Janez J. Švajncer

vladni načini onemogočanja naprednih kandidatov. – op. p.)

Volilna kampanja je močno zrevolucio delavske in kmečke množice in prvič postavila mejno črto med buržoaznimi meščanskimi strankami in prebujajočimi se delavsko-kmečkimi množicami...

Pri vsem tem združevanju kmečkih in delavskih množic na rakovškem območju je bil med najbolj zaslužni Tone Krajc, ki je občutil ta utrip spanja obeh zatiranih razredov na lastni koži in prek naprednega čtiva, ki mu je nenehno širilo obzorje in mu omogočilo spoznavno kapitalističnega izkoriščevalskega sistema.

Pri njem so se stalno zbirali levičarsko usmerjeni ljudje, zato ni presenetljivo, da so ga v letu 1940 poslali v taborišče Ivanjica, skupaj z Jožetom Gregoričem in Francem Juvančičem, ki je bil zaradi komunizma aretiran že drugič.

Kot je bilo že zapisano, so v letih 1939/41 zahajali v hišo Toneta Krajca znani predvojni komunisti, Viktor Stopar, Franc Sterle-Nino, Janez Hribar, pa tudi drugi komunistično usmerjeni, Lojze Vrabec, Jože Gregorič, Lojze Ule, Tone Bavec, Franc Juvančič in drugi. Pri njemu so se oglašali še napredni intelektualci, Stanko Janež, profesor z Rakeka, Rajko Kiauta, profesor iz Planine... Prav gotovo je imel stike tudi z Ladislavom Zajcem, Linom Žagarjem in še kom. ki so ga oskrbovali s komunistično literaturo. Omenjeni predvojni komunisti so ga imeli za svojega.

Tone Bavec, ki je od leta 1935 živo povezan s sindikalno dejavnostjo na Rakeku izjavlja: »Napredni časopi« Progres »je sprva dobival Marko Radošević. To je bilo nekako leta 1935. Najbrž mu ga je dostavljal Ante Crnica iz Logatca. Ta časopis smo dobivali še Tone Krajc, Lojze Vrabec in jaz. Prebirali pa smo še drugo napredno literaturo, ki jo je oskrbel Lojze Vrabec v okviru sokolske knjižnice. V

roke je prišla brošura Ethina Kristana »Kaj je komunizem« in še kaj drugega. Vrabčeva žena, ki je knjižnico vodila in izdajala knjige, je strogo pazila, komu je izročila to nelegalno pisanje. Krajc je Kristanov komunizem kritiziral, češ da ni vse tako kot v knjižici piše. Teorijo je primerjal z vsakdnjim praktičnim življenjem proletarcev.

Ob branju tovrstne literature sva se s Krajcem podrobneje spoznala, pozneje pa sva nekaj let sodelovala na sindikalnem in političnem polju. Tone Krajc je bil komunist s srcem in napredno miselnost je vsak dan izpovedoval v krogu med sodelavci.

V knjižnici smo dobivali še ciklostilno komunistično čtivo, med katerim je bil tudi »Komunistični manifest«, »Antidürring« in »Kapital«. O vsej tej razmeroma zahtevni literaturi smo precej razpravljali. To je bilo pravo študijsko berilo. Ob nastanku prve celice v maju ali juniju 1941 na Rakeku je bilo omenjeno čtivo osnova marksistične izobrazbe.

Se prej sva s Tonetom Krajcem dobivala list »Delavec«, ki je bil vkalkuliran v sindikalno članarino. Oba pa sva se posebej naročila na list »Delavska politika«, ki je na širše informiral o položaju delavcev v državi. List je izhajal legalno, bil pa je zelo napreden...

Pred izbruhom druge svetovne vojne je bil Tone Krajc že močno kompromitiran zaradi vnašanja komunistične miselnosti in še zaradi brata Jožeta, ki je bil zaradi komunističnih idej in zaradi sodelovanja v španski republikanski armadi že dlje časa po zaporih. Politijske oblasti so mu bile vedno za petami in naključje, da so ga v letu 1940 internirali v zloglasnem taborišču Ivanjici. Izpuščen je bil šele tik pred kapitulacijo jugoslovanske vojske.

Nekoliko pred razsulum Jugoslavije se je Tone Krajc vrnil iz komunistične internacije v Ivanjici na Rakek. Tam je doživljal sramot-

ni propad skorumpirane vojske. Nad vsem, kar se je tedaj dogajalo ni bil presenečen, saj je vedel, da je stara jugoslovanska oblast že mnogo prej zašla na pot fašizacije in paktiranja z največjimi sovražniki delovnega ljudstva. Kot narodnjaka pa ga je okupacija še bolj prizadela.

Med prvimi člani partije in aktivisti OF

Pridružil se je prvim organizatorjem upora. Vedel je, da je napočil čas, ko bo treba reševati čast naroda in njegovih elementarnih pravic. Dvigniti bo treba desnico v upor proti nasilju in se boriti za pravičnejši red izkoriščenih ljudi. Zato se ni čuditi, da je Tone Krajc pri štiridesetih letih stal v prvih vrstah komunistov in aktivistov OF na Rakeku.

»V »kroniki občine Rakek med NOB 1941-1945« (izdal jo je krajevni odbor ZZB NOV Rakek) piše:

»...V začetku maja 1941 so se na pobudo Jožeta Pirca sestali: Tone Bavec, Tone Kovač in Tone Krajc starejši... Prav ta sestanek je bil začetek organiziranega dela partije na Rakeku... Tone Bavec je bil zadolžen za organizacijo narodne zaščite in sabotažnih akcij, Tone Kovač za zbiranje finančnih in materialnih sredstev, Tone Krajc pa je bil zadolžen za politično delo med delavci na rampi in v žagarskem obratu...« (Mišljena je Jelinčičeva žaga, kjer je bil Krajc med vojno zaposlen – op. p.)

Tone Krajc je bil tako šele v začetku leta 1941 formalno povezan med člane KPS. Alojz Ule, predvojni skojevec, v svojem članku z dne 27. XII. 1962 (hrani ga arhiv CK ZKS) med drugim piše:

»...Poleg navedenih članov KP (4. januarja 1940 je bila ustanovljena prva celica KP v Loški dolini, v kateri so bili Janez Hribar, Matevž Hec, Feliks Razdrih), povezanih v celico, je na spodnji Notranjski aktivno delo-

val pred vojno še en komunist, ki pa organizacijsko ni bil povezan, in sicer Tone Krajc z Rakeka. Z njim je vzdrževal neposredni stik Janez Hribar iz Loža...

Partijska organizacija na Rakeku se je razširila z novimi člani in je pozneje okrepila še organizacije OF, v katero so bili v enaki meri pritegnjeni tudi fantje iz katoliških krogov (slovenski fantje). Tako široko zasnovano delo je pritegnilo v frontno delovanje skoraj slehernega mlajšega človeka. Rezultat dobrega aktivističnega dela na Rakeku in v okolici je bil, da je do začetka marca odšlo v partizane najmanj 35 fantov, ki so oblikovali Rakovsko četo. Prenekateri izmed njih so do vstopa v NOV delovali na terenu in terensko mrežo je bilo potrebno izpopolniti in nadomestiti z novimi močmi. Pri terenskem delu pa je bilo treba vnašati še več previdnosti.

V prvih akcijah leta 1941 in 1942 so terenci opravljali zlasti agitacijsko delo in pridobivanje ljudi za odporiško delovanje ter za odhod v partizane. Tisk in trosenje letakov je bilo tudi na Rakeku močno sredstvo zoper okupatorja. Na Rakeku je deloval rotociklostilni razmnoževalni stroj, ki je razmnoževal iz Ljubljane poslane matrice in še letake, katerih vsebina je bila krajevnega pomena in se je nanašala na konkretne akcije. V ta sklop spadajo tudi večji lepaki z žigosanem ljudi, ki so se tako ali drugače udeleževali okupatorju. Jože Pirc in Tone Krajc sta bila za rakovsko območje odgovorna za raznašanje Slovenskega poročevalca, ki sta ga v Cerknici pod Casermanovim kozolcem razmnoževala France Caserman in Albin Logar.

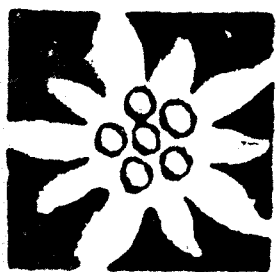
Rakovski aktivisti so izvajali tudi sabotažne akcije in dajali pomoč prvim partizanom pri napadu na Verd, na železniško progo, pri iztirjanju vagonov in pri preskrbi prvih borcev s hrano. Velikokrat so bile akcije usmerjene za uničenje komunikacijskih naprav, zlasti rezanje telefonskih in elektrovdnih žic.

Se nadaljuje

AVTOKOVINAR 64220 ŠKOFJA LOKA p.o.

kidričeva c. 51, tel. n.c. 064 61-171 DSSS in ključavničarstvo • direktor 064 61-970 • komerciala 064 60-676 • splošna služba 064 60-170 •
poljanska c. 9, tel. n.c. 064 60-877
avtomehanika
tekoči račun: 51510-601-11032 • telex: 34685 yu avtoko

PLANIKA

Industrijski kombinat
za izdelavo in predelavo
usnja, gume in plastičnih
mas

KRANJ

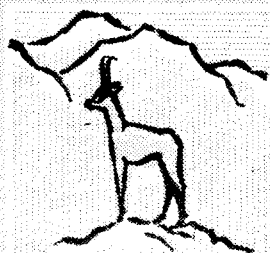
SE PRIPOROČA ZA OBISK

ELITNA KONFEKCIJA

Navost

LJUBLJANA,
ČOPOVA 9

SUKNO

SUKNO

**INDUSTRIJA VOLNENIH
IZDELKOV ZAPUŽE**

ŽELEZNIŠKA POSTAJA: LESCE-BLED –

TEL. RADOVLJICA 75-550

TELEGRAM: SUKNO ZAPUŽE – TEKOČI RAČUN

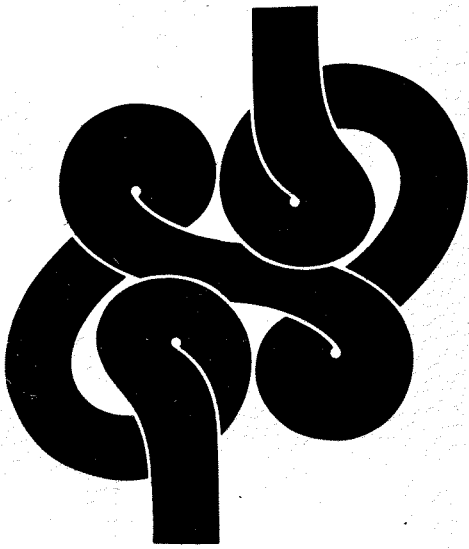
PRI SDK RADOVLJICA 51540-601-11854 – 64275 BEGUNJE

NAGRADNA KRIŽANKA

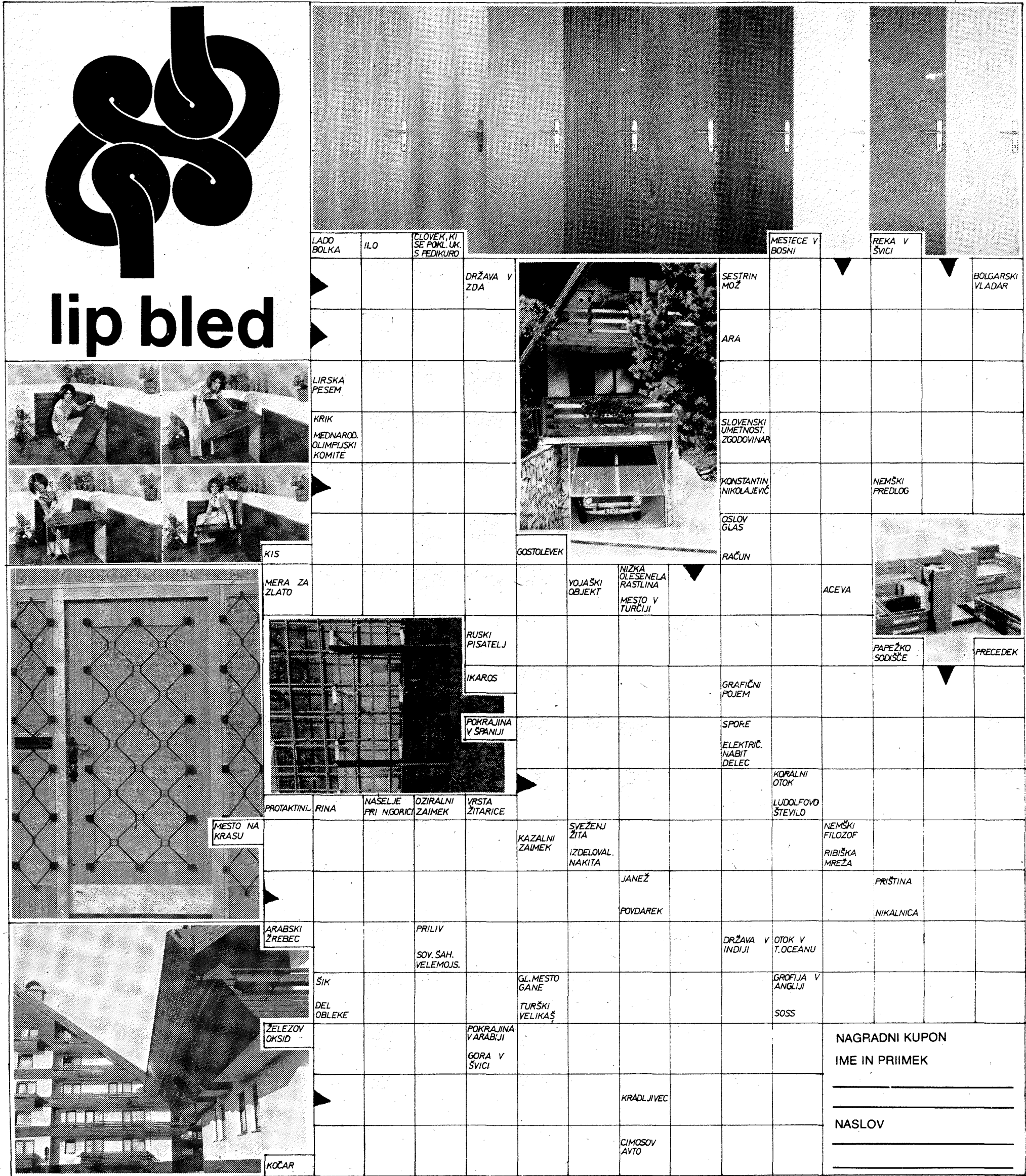
LIP BLEED

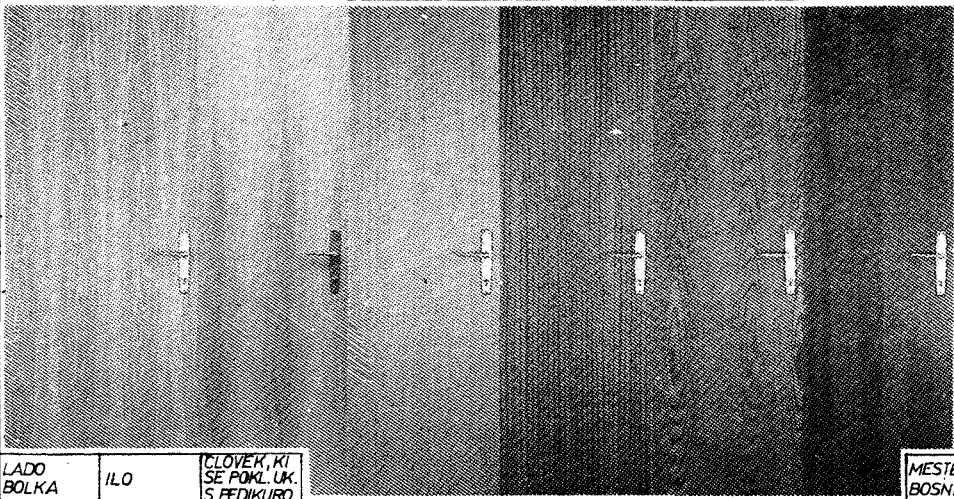
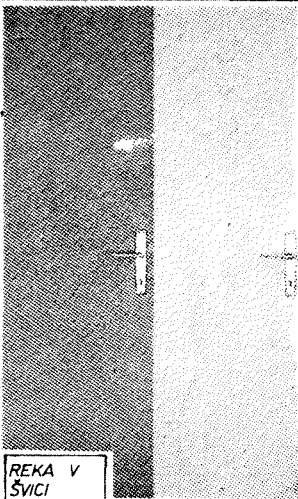
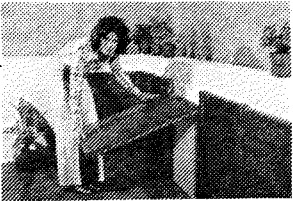
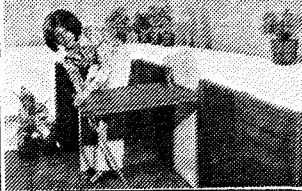
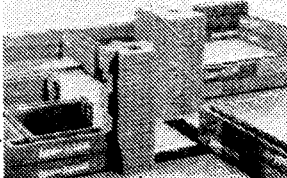
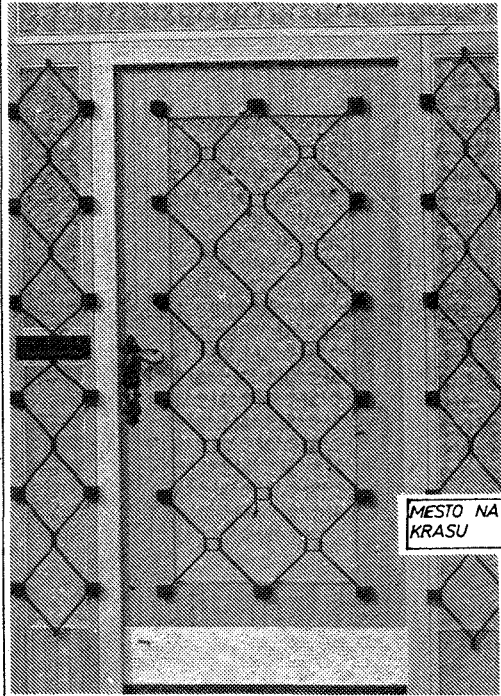
RAZPIS NAGRADNE KRIŽANKE

Vsem reševalcem, ki bodo preizkusili svoje znanje pri nagradni križanki LIP BLEED, želimo veliko uspeha. Žreb bo razdelil tri knjižne nagrade iz bogatega programa Založbe Borec. Rešitve pošljite do 10. 2. 1982. in v spodnji del kuverte napišite LIP BLEED. Naslov: Uprava TV-15, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana

lip bleed

							
LADO BOLKA	ILO	CLOVEK, KI SE POKL. UK. S PEDIKURO			MESTECE V BOSNI		REKA V ŠVICI
			DRŽAVA V ZDA		SESTRIN MOŽ		BOLGARSKI VLADAR
					ARA		
	LIRSKA PESEM				SLOVENSKI UMETNOST. ZGODOVINAR		
	KRIK MEDNAROD. OLIMPIJSKI KOMITE				KONSTANTIN NIKOLAJEVIČ	NEMŠKI PREDLOG	
					OSLOV GLAS		
	KIS			GOSTOLEVEK	RAČUN		
	NERA ZA ZLATO			VOJAŠKI OBJEKT	NIZKA OLESENELA RASTLINA	ACEVA	
					MESTO V TURCIJI		
				RUSKI PISATELJ			PAPEŽKO SODIŠČE
				IKAROS		GRAFIČNI POJEM	PRECEDEK
				POKRAJINA V ŠPANJI		SPORE	
						ELEKTRIC. NABIT DELEC	
						KORALNI OTOK	
						LUDOLFOVO ŠTEVILO	
	PROTAKTINIL	RINA	NASELJE PRI NGORICI	OZIRALNI ZAI MEK			NEMŠKI FILOZOF
				VRSTA ŽITARICE	KAZALNI ZAI MEK		RIBIŠKA MREŽA
					SVEŽENJ ŽITA		
					IZDELOVAL. NAKITA		
					JANEŽ		PRISTINA
					POVDAREK		NIKALNICA
	ARABSKI ŽREBEC		PRILIV			DRŽAVA V INDIJI	OTOK V T. OCEANU
			SOV. ŠAH. VELEMOJS.				
	ŠIK				GL. MESTO GANE		GROFIJA V ANGLIJI
	DEL OBLEKE				TURŠKI VELIKAŠ		SOSS
	ŽELEZOV OKSID			POKRAJINA V ARABJI			
				GORA V ŠVICI			
	KOČAR						
					KRADLJIVEC		
					CIMOSOV AVTO		

NAGRADNI KUPON

IME IN PRIIMEK

NASLOV

SEŽANA

Novoletno srečanje
udeležencev NOV
občine Sežana

Občinska organizacija ZZB NOV Sežana je že petič organizirala ob novem letu tovariško srečanje udeležencev NOV in njihovih svojcev. Srečanja, ki je bilo zadnjisoboto lanskega leta v Lipici, se je udeležilo prek tisoč useleženecv NOV, družinskih članov in svojcev, od teh pa je bilo okrog 150 borcev iz sosednjih zamejskih občin Italije. V pozdravnem nagovoru je predsednik občinske organizacije ZZB NOV Sežana tovaris Jože Grmek izrazil zadovoljstvo ob ugotovitvi, da se srečanj udeležujejo tudi mlajši občani, predvsem pa borci iz zamejstva. Opozoril je na zaskrbljujoče politično stanje v svetu in gospodarske težave, ki tarejo tudi našo domovino, ter na potrebo, da vsak po svojih močeh storimo vse, da bi se te težave čimprej odpravile. Borce je pozval, da se aktivno vključijo v reševanje nalog, ki nas čakajo v letu 1982. Kot pomembno nalogo je navedel priprave na skupščinske volitve in volitve v borčevski organizaciji. Se posebej pa je borcem priporočil, da skrbijo za svoje člane po združenjih, spremeljujejo materialni in socialni položaj udeležencev NOB ter rešujejo probleme, ki se pojavijo. Pohvalil je tudi dobre medsebojne odnose z zamejskimi soborci, ki jih je potrebno ohraniti in še bolj poglobiti.

V kulturnem programu so nastopili: združeni moški pevski zbori iz Ponikev in Sežane pod vodstvom Milosa Pegana, harmonikar Zoro, recitatorki sežanskega srednješolskega centra ter borec Joško Jazbec s svojo recitacijo. V prijetnem razpoloženju so se udeleženci srečanja tudi zavrteli ob spremljavi ansambla hotela ter domačih partizanskih harmonikarjev in bobnarjev.

Zivahna omizja in jasni obrazi so izražali zadovoljstvo s srečanjem in ugotovitev, da si borci takih srečanj želijo tudi v bodoče.

I. N.

MORAVČE

Skrb za upokojence

Upravni odbor društva upokojencev Moravče združuje štiri krajevne skupnosti Moravške doline: Moravče, Peč, Velika vas - Dešen in Vrhpolje-Zalog. V društvu je več kot 380 članov in kar precej naročnikov na TV-15, Obrambo, Vzajemnost in ostale dnevne časopise. Upravni odbor se sestaja v sejni sobi krajevnih skupnosti ob nedeljah dopoldan. Mnogo si prizadevajo za izgradnjo doma upokojencev v centru Moravč. Sicer so že nabrali precej gradbenega lesa, denarja, pa tudi tovarne so podarile leseno opremo. Posamezni člani društva so se pismeno zavezali za prostovoljna dela ob gradnji doma. Bančna sredstva so trenutno ustavljena, lastnih sredstev pa društvo zaenkrat nima dovolj, zato vse skupaj čaka. Upokojenci upamo, da se bo zadeva le nekam premaknila.

Upravni odbor je v lanskem letu organiziral za svoje člane, svojce, pa tudi za prijatelje kar tri enodnevne izlete: po prelepih krajih Slovenije, enega celo na Plitvička jezera, pa tudi v partizanske kraje v Frankolovo, Osankarico, in slednjega na Urh in v Dražgoše. Udeleženci izletov so obiskali spomenike, obeležja in se poklonili padlim med NOB.

Med našimi člani je precej starih borcev, zelo aktivnih na vseh področjih družbenega življenja. Zato ni vprašanja organiziranja in izvedbe izletov. Na nobenem organiziranem izletu pa ne manjka harmonikaš iz vrst borcev, da igra partizanske in ljudske pesmi.

Tudi letos bo upravni odbor skušal organizirati čimveč izletov za člane, zato je želja vseh, da se že ob letni konferenci prijavijo poverjenikom na svojem območju.

JOŽE NOVAČ

PTUJ

Razstava ilegalnega
tiska

V paviljonu Dušana Kvedra-Tomaža v Ptuj so pripravili zanimivo razstavo o ilegalnem revolucionarnem tisku, ki si jo je ogledalo precejšnje število delovnih ljudi in občanov.

Ni odveč, če torej uvodoma zapišemo, da so člani komunistične partije, kot se je pred vojno imenovala Zveza komunistov, ustanovili svojo ilegalno ciklostilno tehniko že 1933. leta. Zaradi nevarnosti, da bi bila izdana, so jo zato večkrat selili. Čeprav so jo orožniki iskali, je niso uspeli odkriti.

Ta tehnika pa je prišla do polne veljave šele v NOG. Znana je zlasti tehnika, ki je že od samega začetka 1944. leta delovala pri Čuševih v Muretincih, v bližini Borla. Od tam so jo morali na hitro preseliti v Stogovce pod Ptujsko goro, kjer pa je že dobila ime po predvojnem revolucionarju in komunistu Jožetu Lacku.

Razstavo je odprl izvršni sekretar CK ZKS Alojz Gojčič medtem, ko sta Blagoj Jevremov in Mira Grašič navzočim pripovedovala o razvoju ilegalnega in pozneje partizanskega tiska.

FRANJO HOVNIK

CERKNO

Še so prijatelji

V Sloveniji je več zvestih članov Društva prijateljev osnovne šole - Spomenik NOB v Cerknem. Društvo, ki je bilo ustanovljeno ob ukinitvi gradbenega odbora, je v teh letih odigralo pomembno vlogo pri gradnji novih oddelkov cerkljanske šole in pri oblikovanju vsebinskega koncepta šole. Člani so se zavzemali za ureditev muzejskega oddelka NOB v Cerknem, ki je vsebinsko dopolnilo šole za razvijanje tradicij NOB.

Ob ustanovitvi društva je bilo zamišljeno, da bo društvo delovalo na območju cele Slovenije. Vendar so ugotovili, da bi bilo to boljše le na območju idrijske občine. Seveda so v društvo vključeni tudi iz drugih krajev, vsi, ki so čustveno vezani na šolo v Cerknem in na Cerkljansko. Saj so prijatelji te šole širom po Sloveniji.

Društvo je prejelo znesek 4500,00 din, ki so ga darovali sosedje in prijatelji umrle Klemente Jug-Poharjeve iz radijskega naselja v Sentvidu pri Ljubljani, namesto venca na grob pokojne.

JANEZ JERAM

SLOVENSKA BISTRICA

Najzaslužnejšim
podelili občinska
priznanja

Ob letošnjem občinskem prazniku občine Slovenska Bistrica, ko se spominjajo poslednjega boja, ki so ga pri Treh žeblih na Pohorju bojevali borci 1. pohorskega bataljona, so, kot je že običaj, podelili tudi občinska priznanja.

Naslov častnega občana letos ni bil podeljen. Plaketo občine Slovenska Bistrica je prejel Radmilo Bogdanovič, dolgoletni predsednik bratske občine Svetozarevo iz Srbije. Plaketo Pohorskega bataljona je prejela Pavlina Ksela-Jasna, preživela borka pohorskega bataljona, ki

ob napadu ni bila v taborišču in je tako ostala pri življenju. Nagrado pohorskega bataljona je prejel mladinski pevski zbor osnovne šole, ki s ponosom nosi ime Pohorski odred. Ostala priznanja pa so prejeli še Adolf Klokočevnik, Franc Motah, Franc Pliberšek, Mirko Smrekar, Jože Strehar in krajevna organizacija ZZB NOV Oplotnica. Priznanja so vsi prejeli za prizadevnost na različnih področjih saj so s svojim delom veliko pripomogli za nadaljnji razvoj in napredek kraja in občine kot celote.

FRANJO HOVNIK

SLOVENJ GRADEC

Pohodi mladincev-
prostovoljcev po poteh
borcev NOB

V okviru prenašanja in ohranjanja tradicij NOB in socialistične revolucije ter v okviru usposabljanja mladincev-prostovoljcev bodo tudi letos občinski štabi za teritorialno obrambo skupaj z občinskimi konferencami ZSMS koroške pokrajine pripravili eno ali dvodnevne pohode. Na teh pohodih bodo poleg večine mladincev iz posamezne občine sodelovale tudi ekipe mladine - prostovoljcev iz vseh koroških občin, tako da imajo ti pohodi hkrati občinski in pokrajinski značaj.

Letos so načrtovani štirje pohodi mladincev-prostovoljcev, od katerih je bilo prvo 8. januarja letos, ko je občinski štab TO občine Radlje ob Dravi skupaj z OK ZSMS organiziral pohod na Osoakarico. Udeležilo se ga je več kot 40 mladincev-prostovoljcev.

Udeleženci pohoda so počastili spomin pohorskih junakov, si ogledali muzej NOB v Mariboru in se srečali z mladinci-prostovoljci iz Slovenske Bistrice. Koroški mladinci so doživeli zgodovinsko uro pri Treh žeblih na Pohorju in spoznali hrabrost Pohorskega bataljona, ki je padel v borbi z večkrat močnejšim sovražnikom.

ADOLF ANKON

JESENICE

Civilni invalidi vojne
v Dražgošah

Jubilijene prireditve »Po stezah partizanske Jelovice« v počastitev 40-letnice bitke Cankarjevega bataljona so se v nedeljo, 10. januarja, udeležili tudi civilni invalidi vojne iz Gorenjske in Ljubljane. Pohoda v Dražgoše se invalidi udeležujejo vse od začetka ustanavljanja medobčinskih društev CIV, ki so letos organizirala pohod že desetič. Vsakokrat je med pohodniki 40-50 invalidov, članov društev iz Ljubljane in Kranja. Ustanavljanje društev je bilo za invalide zelo pomembno, saj se zdaj enakovredno udeležujejo vseh športnih tekmovanj, srečanj, pohodov...

JOŽE MROVLJE

Vabili

Mladinska organizacija v sodelovanju z organizacijo ZB Tuhini organizira pohod na Oseke na Menini planini, kjer se je 8. februarja 1944. leta odigrala dramatična borba. Prvi bataljon Slandrove brigade in oskrbovalno enoto je ta dan zahrbtno napadla večja nemška enota in v kratki, a ostri borbi je padlo precej borcev.

Pohod k spomeniku bo v nedeljo, 7. februarja 1982, izpred šole v Zg. Tuhinju. Pohod se bo pričel ob 8. uri. Udeležite se pohoda v čim večjem številu!

Organizacija ZB Tuhini

★

V petek, 5. februarja 1982, bo ob 16. uri v sejni dvorani skupščine občine Skofja Loka, Poljanska c. 2, ustanovni zbor skupnosti borcev Skofjeloškega odreda. Obravnavano bo poročilo o dosedanjem delu domicilnega odbora, sledile bodo volitve organov zbora in sprejetje pravilnika ter programa dela in aktivnosti zbora.

Vabimo vse nekdanje borce Skofjeloškega odreda, da se zbora udeležijo.

Domicilni odbor
Skofjeloškega odreda

Popravek

V članku »Poglej, na mostu je komunist!« v 51-52. številki TV-15 se je v zadnjem odstavku vrnila tiskovna napaka. Gre namreč za Antona Tonklija iz Breginja in ne Tamklija.

LJUBLJANA

Priprave na 40-letnico
vojaškega šolstva
NOB in POS

Z razvojem narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije v Sloveniji v letu 1942, in še posebej 1943, se je v vse večji meri javljala potreba po strokovnem vojaškem usposabljanju starešin narodnoosvobodilne vojske. Da bi omogočili šolanje teh starešin, je glavni štab NOV in POS 3. avgusta 1943. leta ustanovil vojaško šolo, ki so jo decembra istega leta preimenovali v oficirsko šolo glavnega štaba NOV in POS. Ustanovitvi te šole je sledilo ustanavljanje podoficirskih šol pri 7. in 9. korpusu, pri IV. operativni coni ter tudi pri nekaterih divizijah. V vseh teh šolah si je pridobilo potrebno vojaško znanje veliko število partizanskih starešin. Tako je bilo samo v oficirski šoli glavnega štaba NOV in POS opravljeno skupno 109 raznih vrst tečajev, v katerih je uspešno končalo šolanje prek 3000 gojencev. Omenjene vojaške šole so tako v pomembni meri pripomogle k uspešnosti narodnoosvobodilnega boja in h končni zmagi nad okupatorjem.

Odbor skupnosti vojaškega šolstva NOV in POS pri republiškem odboru ZZB NOV, ki združuje nekdanje tečajnike in predavatelje omenjenih šol, bo ob štiridesetletnici ustanovitve teh šol izdal zgodovino vojaškega šolstva NOV in POS v Sloveniji, uredil skromna obeležja v krajih, kjer so delovale, in organiziral ustrezno proslavo. Za izvedbo vsega tega pa potrebuje nekaj sredstev. Zato je delovnim in drugim organizacijam sporočil, da bo izdal priložnostno brošuro, in zaprosil, da bi vanjo prispevale čimveč reklamnih oglasov, ki bodo, glede na velikost, veljali od dva do pet tisoč din.

O vseh pripravah na proslavo ustanovitve oficirske in drugih šol, ki bo predvidoma v letu 1983, se bodo pogovorili na seji odbora, ki bo 30. januarja ob 10. uri v prostorih Skupščine občine Metlika.

BRANKO BLENKUS

Vabimo vas, da se z BELIM VLAKOM odpeljete na smučarski izlet pod KOBLO, znaši smučarski center nad BOHINJSKO BISTRICO.

Na več kot 70 hektarih urejenih in redno vzdrževanih ter teptanih smučišč na nadmorski višini 543 do 1500 metrov je speljano prek dvajset kilometrov smučarskih prog, primernih tako za zahtevne smučarje kot za začetnike. Smučarske proge so povezane s tremi dvosedežnicami in sistemom vlečnic s skupno zmogljivostjo prek 4500 prevozov oseb na uro.

Vsako soboto, med šolskimi zimskimi počitnicami pa vsak dan, bo ob ugodnih snežnih razmerah odpeljal BELI VLAK v Bohinjsko Bistrico po naslednjem voznom redu:

6.50	Ljubljana	18.19
9.08	Bohinjska Bistrica	16.17

V ceno je vračunano: prevoz z BELIM VLAKOM iz Ljubljane do Bohinjske Bistrice in nazaj, spremstvo in organizacija izleta, za smučarje pa dnevna smučarska karta za neomejeno vožnjo z žičnicami na Kobli in topla malica v brunarici Snežinka.

Ob zadostnem številu smučarjev, nesmučarjev in izletnikov vozi BELI VLAK tudi iz Kopra, Nove Gorice in Novega mesta.

Za izlet z BELIM VLAKOM se lahko prijavite vsak dan v turistični poslovalnici TTG Ljubljana od 7. do 20. ure, v soboto pa od 7. do 14. ure. Enako velja tudi za poslovalnici TTG v Kopru in Portorožu.

Ves čas vožnje z vlakom bo izletnikom na voljo bife!
Želimo vam prijetno smuko.

CENA PAKETA:	
smučarji	330 din
nesmučarji	130 din

Jože Golob

Junija lani smo se na pokopališču v Lučah ob Savinji poslovili od tovariša Jožeta Goloba, ki se je rodil pred 56 leti v Podvoljčku. Bil je v Tomšičevi brigadi. Opravljal je kurirska dela.

Jože Košmrlj-Luka

V 73. letu starosti je umrl prvoborec, kapetan Jože Košmrlj-Luka. Rodil se je v Loškem potoku. Bil je že predvojni komunist. V NOV se je vključil julija leta 1941 v kočevskemu bataljonu in nato v Serčerjevo brigado. Italijani so ga leta 1942 pri Knežni lipi ujeli in obsodili na smrt. Ponovno se je priključil Serčerjevi brigadi v Jankov bataljon. Na pohodu na Stajersko je bil ranjen. Po okrevanju je odšel na kurirsko postajo TV-10. Leta 1945 je bil dodeljen brigadi KNOJ. Živel je na Polzeli, kjer je tudi pokopan.

Franc Devetak

V 54. letu starosti je umrl zamejski Slovenec, Franc Devetak. Ze zelo mlad fant je občutil izkoriščanje in zatiranje slovenskega naroda. Po razpadu Italije je stopil v Kosovelovo brigado, kjer se je boril do konca vojne. Tudi po končani vojni se je boril za pravice slovenske manjšine v Italiji, kjer je živel. Pokopali smo ga na Vrhov Sv. Mihaela novembra lani.

Ivan Kavčič

Rodil se je leta 1902 na Breznici pri Žireh. Leta 1942 je pričel aktivno sodelovati za NOG. Zbiral je razni material in orožje za partizane. V začetku leta 1943 je bil odpuščen v Italijo. Po kapitulaciji Italije se je vključil v Vojkovo brigado. Umrl je julija lani.

Ivana Kisovec

Od Ivane Kisovec smo se poslovili novembra lani. Rodila se je leta 1903 v Krenjskih Poljanah. Njen starejši sin je odšel v partizane leta 1943, njo pa so s štirimi otroki poslali v Nemčijo. Hčerka si je v taborišču ranila nogo in zaradi zastrupitve umrla, stara komaj 16 let. Ob koncu vojne se je mama Ivana vrnila z ostalimi otroki domov. Bila je odlikovana z redom dela s srebrnim vencem.

Ivan Sedmak

Umrl je Ivan Sedmak iz Knežaka. Rodil se je leta 1921. Bil je mobiliziran v italijansko vojsko in odšel v Afriko. Tam se je priključil prekomorski brigadi in nadaljeval borbeno pot preko Dalmacije, Like in Istre do Trsta. Trikrat je bil odlikovan.

Marija Pahor

Oktober lani smo na pokopališču v Opatjem selu pokopali Marijo Pahor iz Hudega loga. Rodila se je pred 80. leti. Septembra 1942 so jo fašisti zaprli, ker je njen sin odšel v partizane. Po vrnitvi domov se je vključila v delo OF, bila je vaška in okrajna aktivistka.

Zdravko Pajer

Na pokopališču na Paskem Kozjaku smo se poslovili junija lani od aktivista Zdravka Pajerja. Rodil se je leta 1907 v Misljini. Ob prihodu 14. divizije je postal aktivni sodelavec. Veliko je delal in pomagal za NOV.

Alojzija Knuplež

Novembra lani smo na ruškem pokopališču pokopali Alojzijo Knuplež. S svojim možem sta vzgojila tri otroke v zavedne in delovne ljudi. Sin Milan je že pred vojno postal član SKOJ-a in bil med organizatorji OF v Rušah. V delo NOB se je vključila tudi vsa družina Knuplež. Leta 1941 je sina Milana gestapo ustrelil v Celju. Okupator je družino preganjal. Sledile so aretacije. Bili so pregnani v Avstrijo, kjer so ostali v stalnem stiku z OF. Ker jim je ponovno grozila nevarnost aretacije, je vsa družina odšla med partizane. Lojzko je pot v partizanih vodil po Pohorju, v Zgornjo Savinjsko dolino in nazadnje med partizane na Koroško.

Andrej Šega

Andrej Šega se je rodil v Zernovnici na Notranjskem pred 69 leti. Kot terenski aktivist je začel delati že leta 1941. Bil je krojač in je šival za partizane. Julija leta 1942 so ga odpeljali v taborišče na Rab. Po kapitulaciji Italije se je ponovno vključil v delo aktivista-krojača. Novembra leta 1943 so ga Nemci odpeljali v taborišče Millberg in tam je dočkal konec vojne. Bil je odlikovan z medaljo zaslug za narod. Pokopali smo ga v Trzinu.

Franc Primožič

Novembra lani smo na Bledu pokopali 74-letnega prvoborca Franca Primožiča. Doma je bil iz Zasipa. Bil je član znane trojke, ki je minirala cevovod elektrarne v Peskovci, udeležil se je bohinjske vstaje leta 1941. Leta 1942 je odšel med dolenjske partizane. Bil je težko ranjen. Nemci so ga ujeli in odpeljali v Begunje in naprej v taborišče. Po vrnitvi se je ponovno vključil v delo.

Ivan Grabnar

V 71. letu starosti je umrl Ivan Grabnar, upokojeni rudar iz Podlipovice. Bil je borec v dolenjskem odredu 7. korpusa in v zaščiti glavnega štaba. Prejel je medaljo za hrabrost.

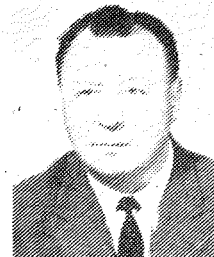

Alojzij Mlakar

V Senčurju pri Kranju smo se poslovili od Alojzija Mlakarja, ki se je rodil leta 1909 v Vogljah. V času okupacije je delal za NOB vse do leta 1944, ko se je priključil partizanom, Gregorčičevi brigadi. Zaradi bolezni je bil demobiliziran. Domobranci so ga zaprli in hudo mučili. Za delo med NOV je prejel odlikovanje.

Maks Popov-Timošenko

Na ljubljanskih Zalah smo se novembra lani poslovili od Maksa Popova. Za OF je začel delati že leta 1941 na terenu Rožna dolina vse do aretacije v decembru leta 1943. Bil je v taborišču v Dachau. Za službo med vojno je bil odlikovan.

Jože Guštin

Oktober lani smo se v Kopru poslovili od nekdanjega partizana in povojnega aktivnega družbenopolitičnega delavca Jožeta Guština. Sploh je bil duša krajevne skupnosti Salara-Prisoje. Kot delegat v skupščini Obalne skupnosti bo ostal v spominu po svojih prizadevanjih za razvoj obalnega podeželja ter za izgradnjo višinskega vodovoda.

Franc Mlakar

Umrl je aktivist Franc Mlakar, star 79 let, iz Rožne doline v Ljubljani. Med okupacijo je deloval na terenu Rožna dolina kot tehnični referent. Tudi po vojni se je vključil v izgradnjo naše domovine. Pokopali smo ga na viškem pokopališču oktobra lani.

Franc Eržen

Oktober lani smo se na tržiškem pokopališču poslovili od Franca Eržena, ki se je rodil pred 66. leti v Ljubljani. Ko se je preselil v Trzin, se je takoj vključil v delo OF. Avgusta leta 1944 je stopil v NOV in bil borec kokrškega odreda. Kot zobozdravnik se ga bori spominjajo, kako je v nahrbtniku prenašal zobno ambulanto in jim tako lajšal bolečine. Tudi po končani vojni je bil uspešen v družbenih dejavnostih.

Lovro Omahen-Orlov

Minili sta že dve leti, odkar je umrl prvoborec, spomeničar Lovro Omahen-Orlov. Bil je komisar v Zapadno-dolenjskem odredu in 3. bataljonu 9. brigade 18. divizije. Pokopali smo ga z vsemi vojaškimi častmi na domačem pokopališču v Zadvoru pri Ljubljani. Sobotci se ga hvaležno spominjajo.

Stanko Robnik

Na pokopališču v Lučah ob Savinji smo se maja lani poslovili od Stanka Robnika. Rodil se je pred 53 leti v Krnici. Bil je borec v 8. brigadi in v 1. inženirski brigadi 7. korpusa.

Marija Deberšek

Na pokopališču v Podkrajju smo pokopali 82-letno Deberškovo mamo. Vsa njena družina se je konec leta 1943 vključila v NOG. Njena hiša v Podgorju je bila znana partizanska postojanka z ilegalnim imenom Pri lipi. Za svoje delo je bila odlikovana.

PRAVNI SVETOVALEC

A.I.C. Radi bi vedeli, ali se šteje čas nezaposlenosti v pokojninsko dobo.

Odgovor: Čas nezaposlenosti, vendar le čas po 1. januarju 1965, se šteje v zavarovalno dobo, in sicer največ dve leti za posamezen primer, ob pogoju, da je bil zavarovanec ta čas v redu prijavljen na skupnosti za zaposlovanje in če je za ta čas podaljšal zavarovanje s plačilom ustreznega prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

L.T.A. Kot delovnemu invalidu III. kategorije vam je zaradi posledic bolezni priznana pravica do poklicne rehabilitacije zaradi usposobitve za drugo ustrezno delo. Radi bi vedeli, do kolikšne oskrbnine ste upravičeni.

Odgovor: Oskrbnina, ki gre delovnemu invalidu od dneva pridobitve pravice do poklicne rehabilitacije do končane rehabilitacije, se odmeri v višini 90% povprečnega mesečnega osebnega dohodka za poln delovni čas, ki ga je zavarovanec dosegel v koledarskem letu pred letom, v katerem je postal delovni invalid.

P.S.V. Ali se odloži služenje vojaškega roka zaradi šolanja?

Odgovor: Zaradi šolanja se odloži po novem zakonu o vojaški obveznosti služenje vojaškega roka le dijakom srednjega usmerjenega izobraževanja oziroma drugih srednjih šol. Če nabornik v letu, v katerem je dopolnil starost 19 let, ni končal šole srednjega usmerjenega izobraževanja oziroma druge srednje šole, ki jo je obiskoval, se pošlje na služenje vojaškega roka, ko to šolo konča, vendar najpozneje do konca koledarskega leta, v katerem dopolni starost 21 let.

S. R. Z. Vaš sorodnik se je iz tujine, kjer je delal od leta 1962 dalje, za stalno vrnil domov. Ali res ne more več s pričami dokazovati svojih zaposlitev v domovini?

Odgovor: Po 184. čl. temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju so res lahko zavarovanci in druge osebe vložili zahtevo, naj se jim po izjavah prič ugotovi zavarovalna doba, le od 31. decembra 1967. Po navedenem roku pa lahko vložijo tako zahtevo tudi tisti, ki iz objektivnih vzrokov tega niso mogli storiti prej. Po praksi vrhovnih sodišč in tudi Sodišča združenega dela SR Slovenije pa predstavlja tak objektivni vzrok tudi odsotnost v tujini.

T. L. V. Stanovanje, katerega lastnik ste, je zasedeno. Nujno ga rabite za svojega sina, ki se je poročil. Ali lahko zaradi tega imetniku stanovanjske pravice odpoveste stanovanjsko pogodbo?

Odgovor: Dejstvo, da potrebujete vaše stanovanje za sina, ne predstavlja odpovednega razloga. Pač pa lahko zahtevate od imetnika stanovanjske pravice zamenjavo stanovanja, da se bo v stanovanje, ki ga uporablja imetnik, vselil vaš polnoletni sin z družino. Imetniku pa morate ponuditi v zamenjavo primerno stanovanje, to je stanovanje, ki zanj glede na vse okoliščine ne bi pomenilo bistvenega poslabšanja. Če imetnik ne bi privolil v zamenjavo, bi morali zahtevati prisilno zamenjavo s tožbo pri pristojni enoti temeljnega sodišča.

Mato Utović

6

Mauthausen – nacistični pekel

Zadnje postajališče: krematorij

V esesovskem uničevalnem sistemu je bil krematorij zadnje postajališče. Iz dimnikov koncentracijskega taborišča Mauthausen je dan in noč švigal plamen.

Po plamenu in dimu smo spoznali, ali sežigajo novince ali stare internirance. Če so goreli novinci, so bile njihove mišice še polne, zato se je dvigal iz dimnika visok plamen. Ko pa so sežigali stare internirance, že skoraj okostnjake, ni bilo plamena, iz dimnika se je širil samo smrad. Mrličev je bilo čedalje več, zmogljivost krematorija pa premajhna. Zato so zgradili še enega. Ker tudi oba skupaj nista zmogla sproti sežgati vseh mrličev, so ustanovili posebno delovno skupino, ki so jo imenovali »Totengräber komanda«. Posebna skupina je na njivi poleg taborišča dan in noč izkopavala množične grobove. Mrtve, ki so jih metali v jame, so polili z apnom in jih nato zagreblili kar z buldožerjem.

V zgradbi krematorija so bile poleg plinske celice še druge naprave za ubijanje internirancev. Pred krematorijem so stala vešala. To je bila preprosta železna traverza pod stekleno streho, na kateri so bili močni železni kavliji, na katere so rablji obešali svoje žrtve. Med napravami za usmrtnitev je bila tudi takšna, ki je omogočala streljanje v tilnik. Bila je poleg plinske celice in maskirana kot naprava za merjenje višine. Interniranec, ki je moral stopiti pod to merilno napravo, da mu »izmerijo višino«, je bil avtomatsko ustreljen, v tilnik skozi odprtino, ki je bila skrita v napravi. V zgornjih prostorih krematorija so bile samice in poleg njih večja soba, v kateri so esesovci zasliševali svoje žrtve. V tem prostoru so februarja 1945 zasliševali tudi nekatere člane ameriške vojne misije, ki so jih zajeli na ozemlju Jugoslavije in obtožili sodelovanja s partizani. Ker Američani niso ničesar priznali, so jih esesovci učili moliti na »tibetanski način«. Molitev je potekala tako, da je morala žrtev razširiti prste na rokah, mednje pa je esesovec vtaknil železne ali lesene palčice. Nato je palčice stiskal s svojimi rokami, kar je žrtvam povzročilo neznosne bolečine in jim lomilo prste. Na ta način so esesovci izsilili od nekaterih žrtve priznanja tudi za takšna dejanja, ki jih niso nikoli storile.

V krematoriju so bili pretežno zaposleni kriminalci. Ob neki priložnosti jih je komandant taborišča Ziereis nagradil s posebnim nakazilom za obisk javne hiše, ker so svoje delo tako dobro opravili. Od časa do časa so esesovci likvidirali vse internirance, ki so bili zaposleni v krematoriju, da so se tako znebili živih prič, ki so preveč videle in vedele o esesovskih zločinih. Pred koncem vojne, aprila 1945, so esesovci v krematoriju načrtno sežigali vse spise in druge listine, ki bi jih lahko obremenjevale.

Kljub vsej esesovski in gestapovski pedantnosti nacistom ni uspelo zabrisati vseh sledov svojih zločinov. Ostale so tudi žive priče, ki so spregovorile. Za zidovi Mauthausna je ostalo 12.890 Jugoslovancev, kar močna divizija borcev narodnoosvobodilnega boja. Pobili so toliko naših ljudi, kot šteje prebivalcev naše manjše mesto, ali pa toliko, kot so imeli zavezniki padlih ob prvem dnevu invazije v Francijo. To je velik krvni davek, ki smo ga dali Jugoslovani. Mrtvi iz Mauthausna mirujejo in molčijo, tod za njimi govorimo mi, ki smo ta pekel preživeli.

Zločin nad poljskimi otroki

Med primere množičnega uničevanja spada gotovo tudi zločin nad poljskimi otroki jeseni 1944. Tedaj so oktobra pripeljali v Mauthausen iz nekega taborišča na Poljskem okoli 120 otrok. Ko smo se opoldne vrnili z dela v taborišče, smo našli otroke na dvorišču med blokoma 23 in 24, zatopljene v igro. Tudi v taborišču otroci niso mogli biti brez iger. Za internirance, ki smo bili v taborišču tudi po dve, tri in več let, je bil pogled na otroke prava osvežitev. Bili so odsev zunanjega sveta, na katerega smo že pozabili.

Ko smo jih gledali, kako so spretno metali kamenčke v zrak in jih lovili, kako so se podili po dvorišču, se je marsikdo med nami spomnil lastnih otroških let. Pri srcu nas je stisnilo. Najraje bi se jim pridružili pri igri, če nas ne bi bilo sram pred tovariši. Otroci so nam solznih oči pripovedovali v svojih starših v domačem kraju. Nekateri so gledali, kako so jim nacisti ubili roditelje. Čez noč so duševno dozoreli. Z nami so se pogovarjali kot enaki z enakimi. Skoraj nič otroškega ni bilo več na njih – razen njihovih obrazov. Njihovo otroštvo je bilo žalostno in krvavo. Z njihovih lic so odsevale bolečina, lakota in duševna otopelost. Vse to so bile posledice pekla, skozi katerega so šla ta nedolžna otroška bitja. Otroci so se nam mahoma priljubili. Vsi smo trepetali za njihovo usodo, saj smo vedeli, da so za esesovce tudi otroci sovražniki in jih bodo prej ali slej pokončali.

Minila sta dva dneva. Medtem ko so se otroci že vedno nič hudega sluteč igrali, so esesovci že pripravili načrt za enega svojih najbolj gnusnih zločinov v Mauthausnu. Nenadoma so prišli na blok 24 in ukazali otrokom, naj se postavijo v vrsto pred barako 11. Otroci so bili že vajeni taboriščne discipline in esesovskih povelj, zato so se brez posebnega prerivanja hitro postavili v vrsto. Po tolmaču so jim povedali, da Mauthausen ni najboljše taborišče za otroke, zato jih bodo poslali drugam, v boljše taborišče. Otroci so se kajpak razveselili tega sporočila.

Interniranci, ki so slišali tolmača, seveda niso verjeli. Vedeli so, da so esesovci na podoben način pokončali že nešteto internirancev. Da bi nadeli svoji hinavski prevari podobo resnice, so otrokom, ki so čakali v vrsti, delili dnevni obrok hrane in jih prijateljsko trepljali. Medtem so pripeljali avtomobile, s katerimi naj bi odpeljali otroke. Otroci so vstopali in nam z drobnimi ročicami mahali v slovo. Marsikateremu internirancu se je utrnula solza ob pogledu na te otroke. Brž ko smo zagledali avtomobile, smo vedeli, kaj se bo zgodilo. Avtomobili so bili namreč opremljeni s posebno plinsko komoro za zaдуšitev ljudi. Kakor hitro so bili otroci v avtomobilih, so se za njimi zaprla težka vrata. Voznik je sedel za volan, k njemu pa je prisedel eden izmed esesovskih starešin. Odpeljali so se skozi vrata taborišča. Med vožnjo je esesovec potegnil za posebno vgrajeno ročico in tako spustil plin v nepredušno zaprto komoro. V dvajsetih minutah so se vsi otroci zaдуšili.

Minila je poldruga ura. Tedaj so se avtomobili z mrtvimi otroki vrnili v taborišče. Zavili so naravnost proti krematoriju, da bi sprejel nove žrtve. Dokler so goreli otroci, je uhal iz dimnika nad krematorijem močnejši in svetlejši plamen kot takrat, če so goreli v niem odrasli. Plamen je včasih zaplapolal nad dimnikom do meter visoko.

Se dolgo po tem zločinu se nam je zdelo, da slišimo med barakami vesele in mile otroške glasove. Toda pogled na krematorij in srečanje z zloveščimi avtomobili nas je vrnil v surovo resničnost. Spomin na mrtve otroke nam ni dal miru.

Politično delovanje v taborišču

Opisati politično delo v enem od nacističnih taborišč je zelo občutljiva in težavna naloga, predvsem zato, ker o njem in o solidarnostnih akcijah ni danes nobenih dokumentov, saj je to delovanje potekalo v najstrožji tajnosti. Zato posameznik ne more imeti pregleda nad celotno dejavnostjo in vsemi mogočimi oblikami te dejavnosti. Poskusil bom opisati to, kar vem in kjer sem sodeloval.

Se nadaljuje

Vojaške šole in vojaški poklici

Poklic s perspektivo

Vsako leto pride čas, ko se del mladih ljudi naše družbe znajde pred vprašanjem: Kam pa sedaj? Minilo je obdobje bolj ali manj brezskrbnih osnovnošolskih let, ko sta oče in mati rezala kruh. Sedaj se je treba odločiti za poklic. Treba se je odločiti za življenje. Kam? V danšnjem družbenem trenutku, ko se iz dneva v dan srečujemo z brezposelnostjo, in to mladih izsolanih kadrov, je to vprašanje še bolj na mestu. Mladi postavljajo predse svoje poklicne želje. Ali pa poznajo celo široko paleto poklicev, predvsem pa vsebino, ki se skriva za nazivi opravljanja posameznih del? Eden od takih poklicev s pestrimi možnostmi udejstvovanja in zadovoljevanja lastnih interesov je prav gotovo vojaški poklic. Zakaj oklevanje? Saj so danes meje med vojaškimi in civilnimi opravili že tako zabrisane, da je

neprestano izpopolnjujejo vzporedno z znanstvenimi in drugimi dosežki.

Na nedavni tiskovni konferenci, ki so jo organizirali na splošni srednji vojaški šoli Franc Rozman-Stane v Ljubljani, so nam posredovali nekaj podatkov o možnostih vpisa mladine v vojaške srednje šole v šolskem letu 1982/83, o različnih smereh vojaškega poklica, pogovarjali pa smo se tudi o življenju učencev na njihovi šoli.

Razpis za vpis je izšel že novembra lani in traja do marca letošnjega leta. Žal le-tos ne sprejemajo deklet na nobeni od srednjih vojaških šol, čeprav je bilo govora o tej možnosti, pa tudi prošnje, ki so prispele na republiški sekretariat za ljudsko obrambo, so pokazale zanimanje deklet. »V šolskem letu 1982/83 se bodo mladi fantje iz Slovenije lahko vpi-

tehničnem censtru JLA v Zagrebu. Medtem ko poteka na zagrebški šoli šolanje vsa štiri leta, pa ima sarajevska šola deljen program zaradi številnih zanimivih smeri: pehotna je v Sarajevu, smer kopenske artilerije v Zadru, smer oklepne enote v Banjaluki, inženirstvo v Karlovcu, protiletalska obramba v Zadru, smer zvez v Beogradu, smer atomsko-biološko-kemične obrambe v Kruševcu ter smer intendantske službe v Sarajevu. Gojenci sarajevske srednje vojaške šole kopenske vojske se zato prvi dve leti šolajo na tej šoli s skupno vzgojnoizobraževalno osnovo, potem pa grejo po smereh, za katere se odločijo, na dogovarjajoči šolski center.

Za mlade fante je privlačna letalsko tehniška srednja šola v Rajlovcu pri Sarajevu, ki usposablja nižje oficirje (letalske tehnike) za potrebe

razlika skoraj le še v uniformi. Armada je s svojo posodobitvijo in organizacijo izboljšala pogoje dela in življenja tako mladine v šolah kot starešin v poklicih. In poleg tega je to poklic, ki ima svojo dolgoročno perspektivo. Če realno ocenimo razvoj situacije v svetu, je zanesljivo, da bo morala naša družba še dolgo namenjati izredno pozornost organiziranju svoje obrambe, zato pa bo morala stalno pridobivati dobre poklicne kadre za to delo.

Vojaške šole jugoslovanske ljudske armade so izšle iz narodnoosvobodilne vojne in socialistične revolucije. Razvile so se iz partizanskih tečajev in šol med NOB ter so se stalno izpopolnjevale in modernizirale. Ves čas po vojni pa so ohranjale živ stik z izročili NOB. Tovariš Tito je zelo skrbel za šolanje kadrov naših oboroženih sil. Že leta 1941 so pri partizanskih enotah ustanovili prve tečaje za usposabljanje starešin. Februarja 1942 je bila pri glavnem štabu Hrvatske ustanovljena prva oficirska šola, v kateri so se usposabljali in izpopolnjevali komandirji in komandanti NOV Jugoslavije. S sklepom tovariša Tita pa je bila 21. novembra 1944. leta ustanovljena v Beogradu Vojaška akademija demokratične federativne Jugoslavije. Toda s tem se razvoj vojaškega šolstva ni ustavil. Razvoj JLA je zahteval še druge vojaške šole, katerih mreža se je po vojni razpletla po celi naši domovini, programske vsebine pa so se in še danes

sovali v tri smeri srednjih vojaških šol,« je pojasnil tovariš Kromar z republiškega sekretariata za ljudsko obrambo, »in sicer v splošno srednjo vojaško šolo, nekdanjo gimnazijo, v srednje vojaške šole rodov in služb in še eno novost smo pridobili – to so specializirane šole za delo v vojaško-tehničnih poklicih.

»Med splošne srednje vojaške šole spadajo štiri v Jugoslaviji: Franca Rozmana-Staneta in Ljubljani, Iva Lolar-Ribarja v Zagrebu, Bratstva in enotnosti v Beogradu ter letalska splošna srednja vojaška šola Maršal Tito v Mostarju. Vse, razen letalske, usposabljaajo za nadaljnje šolanje na vojaški akademiji kopenske vojske v Beogradu. Značilno za splošno srednjo vojaško šolo je, da se vanjo lahko vpisujejo učenci tudi v drugi in tretji letnik iz katerekoli druge srednje šole usmerjenega izobraževanja.

Srednje vojaške šole rodov in služb pripravljajo kandidate za posamezne zvrsti v JLA – letalstvo, kopensko vojsko in mornarico. Največja od teh šol je v Sarajevu srednja vojaška šola kopenske vojske, saj so potrebe pehote v armadi največje. Sicer pa danes pehota ni več tisto, kar je bila včasih, saj so domala vse enote motorizirane. Prav nič pa ni razveseljivo, da je med njenimi kandidati najmanj Slovencev. Deloma verjetno zaradi oddaljenosti, deloma pa zato, ker je zmanjše naših fantov večje za tehnične poklice in zato jih največ najdemo na šolskem

vojnega letalstva in protizračne obrambe. Prav tako je zanimiv poklic mornariškega oficirja, ki si ga gojenci pridobijo s šolanjem na mornariški tehniški srednji vojaški šoli v Splitu. Morda je nekoliko zapostavljen intendantski poklic, pa je trebapoudariti, da intendantska srednja vojaška šola v Sarajevu ne vzgaja in izobražuje le kuharjev in tistih, ki skrbijo za hrano in in obleko. Veliko bolj zahtevno je delo intendanta, saj mu je zaupana tudi skrb za gorivo, strelivo in večkrat v skladiščih vodiljo računske centre.

Sanitetna srednja vojaška šola v Novem Sadu, z medicinsko in farmacevtsko smerjo, sprejema v letošnjem šolskem letu le v tretji letnik.

Nova smer – specializirne šole za delo v vojaško-tehničnih poklicih – ponuja tri oblike izobraževanja, in sicer za radijske zveze, radio-relejnne in telefonsko-telegrafske zveze.

Splošni pogoji za vpis v srednjo vojaško šolo so najprej zdravstvene sposobnosti, kandidat ne sme biti sodno kaznovan, biti mora Jugoslovčan, imeti priporočilo šole in seveda soglasje staršev. Vpišejo se lahko rojeni leta 1966 in pozneje. Nekaj pozornosti pri sprejemu namenijo komisija tudi osnovnošolskim ocenam iz fizike, kemije in matematike, ki morajo biti najmanj dobro. Toda včasih z enim očesom zamižijo in sprejmejo kandidata tudi, če je ena od teh ocen le zadostno.

Živa Drole

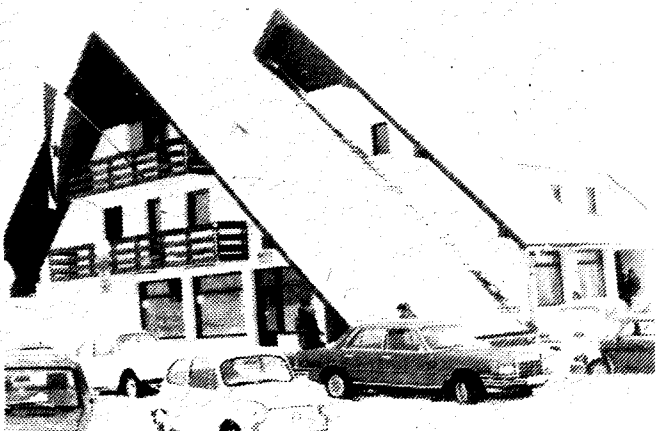
Nov združni dom v Žilcah

Sredi Notranjske so lani na dan republike občani Cerknice, predvsem pa krajani Žilc, dobili nov združni dom. Imenovali so ga po »Matevžu Hacetu«, rajonskem in okrožnem aktivistu, komisarju notranjskega odreda Tomšičeve brigade, štirinajste divizije in 4. operativne cone za Štajersko in Koroško, ter pisatelju novel in povesti, v katerih je zajel snov iz NOB in povojnega časa.

Pri gradnji objekta je pomagalo mnogo pridnih rok krajanov, mladih združnikov in kmečkih žena, ki so s svojim prostovoljnim delom pripomogli pri gradnji doma.

Vaščani so s tem objektom dobili novo trgovino, knjižnico, prostore, kjer se bodo zbirali in reševali vsakodnevne probleme, klubske prostore za mladino in obenem nove možnosti za razvoj kmečkega turizma.

Tekst in foto: MATJAŽ KOČEVAR
Cerknica

V novem združnem domu v Žilcah imajo mladi svoje klubske prostore

Okoliščine in iz njih izhajajoče naloge ZSMS

V drugem tednu novega leta so se zbrali na posvetu predstavniki in sekretarji občinskih konferenc Zveze socialistične mladine Slovenije ter predsedniki medobčinskih svetov ZSMS. Spregovorili so o nalogah ZSMS in o nekaterih problemih, ki se pojavljajo ob delu mlade generacije oziroma med njimi samimi. Sestanka so se udeležili tudi izvršna sekretarka predsedstva CK ZKS Ivanka Vrhovčak, podpredsednica RK SZDL Slovenije Tilka Blaha ter predsednik CK ZKS France Popit, ki je, izhajajoč iz družbenoekonomskega položaja pri nas, spregovoril o problemih, ki najbolj tarejo mlade. Več o tem preberite v naslednji številki TV-15.

Ž. D.

Srečanje treh gimnazij

V okviru srečanja treh gimnazij – novogoriške, bežigradske in mariborske gimnazije Miloša Zidanske, ki je potekalo na športnem, kulturnem, zabavnem področju, pa tudi na resnejšem – idejnem, smo pripravili okroglo mizo.

Spoznali smo, da se v OO ZSMS po vsej Sloveniji srečujemo s pasivnostjo nekaterih članov. Povsod obstaja nekaj dijakov, ki tvorijo po več komisij in krožkov hkrati, in ti se včasih celo elitno zapirajo, s čimer preprečujejo in onemogočajo množičnost.

Glede zabave na novogoriški gimnaziji nimajo prireditvev in plesov, ker nimajo za to primerne prostore. Na bežigradski gimnaziji imajo ples z živo glasbo, z varnostniki z vstopom za vse, tudi za ne-dijake. Razživeti plesalci povzročajo tudi nekaj škode, tako da OO ZSMS nima nobenega dobička kljub 50 dinarjem vstopnine. Na mariborski gimnaziji pa so na plesih redarji dijaki sami, vstopnina pa znaša 30 din. Poleg tega imajo še veliko število koncertov. Samo v tem šolskem letu so se predstavili Buldogi, Kladio, konj in voda, Aci Bertonec, Pravkar prišli, Samo in Saša. Možnosti torej so, a obisk je nezadosten. Ljubljancani so povedali, da pri njih na zabavi publike ne bi zmanjkalo.

Tudi resnejših razprav v okviru marksističnih krožkov se udeležuje le malo dijakov. Na okrogli mizi smo razmišljali o vzrokih te pasivnosti. Potrebna bi bila temeljitejša obdelava tega vprašanja. Ugotovili smo le,

da je delo mentorjev še kako pomembno. Ideje mladi sicer imajo, toda se vedno potrebujejo zunanjo vzpodbudo.

Dogovorili smo se o nadaljnjem sodelovanju, ki bo postalo tradicionalno, vanj pa naj bi se vključilo še več slovenskih srednjih šol. Nova Gorica se bo povezala z drugimi Primorci, Mariborčani s Prekmurjem, Koroško, Celjem, Ljubljana pa bo ponovno obudila zamrlo sodelovanje s slovensko gimnazijo v Celovcu.

Gostitelji tega srečanja v Mariboru so povedali, da je prav ta akcija razmigala tudi pasivne dijake na šoli. Ob tej priložnosti so izdali tudi bilten, priredili ples, razstavo fotografij, kulturni večer, odrsko igro Pesem hoče biti luč, jazz koncert, odbojkarško tekmo med profesorji, športna tekmovanja med dijaki kar v petih panogah: odbojki, košarki, streljanju, namiznem tenisu in šahu. V skupnem seštevku športnih tekmovanj je zmagala gimnazija Miloša Zidanske iz Maribora.

Največ dela pa sta prav gotovo imela Mirjana Zupančič, predsednica komisije za medšolsko sodelovanje pri OO ZSMS GMZ in mentor Ivan Lorenčič. Hvala pa gre tudi vodstvu šole, vsem profesorjem, dijakom ter sosednji vojašnici Slava Klavora iz Maribora.

In še sporočilo, ki velja za vse slovenske srednje šole: radi bi obnovili vseslovensko srednješolsko literarno ustvarjanje v obliki glasila, predsednica OO ZSMS GMZ IRENA ŠIFRAR

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Zdravo počitničarji!

Najprej ta pozdrav seveda velja tistim našim mladim dopisnikom, ki so se nas spomnili tudi sredi zimskega veselja, ko so za tri tedne odložili šolske skrbi, ko jutraj lahko lenarijo v svojih toplih posteljah in razmišljajo o kdovečem ali pa se po ves dan spuščajo po strminah in uženejo marsikatero vragolijo. Prav vesela sem, da je med vašimi mislimi tudi TV-15 in še na leto čas za naš mladinski kotiček. Zahvaljujem se Tatjani Prtovč, ki je poslala nam v uredništvo in vsem mladim dopisnikom Slovenije lep pozdrav z Velike Planine. Piše pa, da v letošnjih počitnicah ni smučala le na Veliki Planini, pač pa tudi že v Podkorenu in na Krvavcu. Draga Tatjana, želim ti veliko smučarskih uspehov in prepričana sem, da tudi tvoji vrstniki držijo pesti zate.

Počitnice preživljam pri teti v majhni vasi blizu Tolmina, je napisala Jasmina Velihar. Tu je krasna družina. Vsi smo prijatelji, tudi če se od časa do časa skregamo, to ne traja dolgo. Predvsem starejši nam včasih nagajajo in nas preganjajo s svojih smučič. Pravijo, da jim s sankami preveč razrijemo sneg. Med počitnicami sem izvedela tudi veliko novega iz narodnoosvobodilnega boja v tem delu Slovenije. Pripovedoval mi je stari ata, in če je prišel še sosed, je bilo prav zanimivo prisluhniti, kako sta med sabo živo govorila, da sta kar pozabila na svojo okolico. Ponavadi se je vsaka misel začela s stavkom: Se spomniš takrat, ko smo... Enkrat bom tudi vam napisala katero od teh zanimivih zgodb. Z veseljem pričakujemo tvojo zgodbo, Jasmina, saj vsaka pomeni kamenček v mozaiku naše revolucionarne zgodovine.

Sedaj pa še nekaj, dragi naši mladi dopisniki! Naš kulturni praznik – 8. februar bo tu kot bi mignil. Zato razmišljajte malo o naši kulturi, napišite, kaj vi menite o njej in kaj bi morali v prihodnje še storiti, da bomo Slovenci ostali kulturni narod. Tudi vi imate svoj delež pri tem. Napišite nam kaj! V pričakovanju vaših sestavkov vas lepo pozdravljam in vam želim še lepih počitniških dni – tistim, ki vam grede počitnice h koncu, in tistim, ki jih šele začenjate.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Trgovska delovna organizacija

SOZD
merx
CELJE

»TEKO«

63000 Celje, Gubčeva 2

SE PRIPOROČA ZA OBISK
VSEH POSLOVALNIC V CELJU

PADALCI SO SI SODILI SAMI

18

Narisal in priredil besedilo:
JELKO PETERNELJ

V tem zaporu je dal Frank obglaviti večino svojih žrtev. Enako usodo je doživel tudi Kurt Daluge, Frankov predstojnik, ki so ga obesili hkrati z njim v istem zaporu – vendar na notranjem dvorišču in brez navzočnosti javnosti. Kar zadeva Karla Čurdo, je ta potem, ko je krenil na pot izdajstva, svojo vlogo Judeža Iskarijota odigral do konca: zahteval je namreč deset milijonov čeških kron, ki so jih bili Nemei obljubili tistemu, ki bi izdal atentatorje na Heydricha.

Prejel pa je le polovico obljubljenega zneska, zakaj pohlepni nacisti so drugo polovico namenili svojim številnim pajdašem. Potem, ko je tako postal milijonar, je bivši podoficer češkoslovaške vojske ostal v službi gestapa in skušal podreti vse mostove, ki so ga vezali z njegovo preteklostjo: spremenil je ime, se poročil z Nemko in živel kot nacist. Navzlic temu pa se ob osvoboditvi ni mogel izogniti roki pravice. Leta 1945 so ga partizani izsledili in aretirali, nato pa je bil obsojen na smrt in ustreljen.

Konec

Čemu bi si človek ščitil hrbet?

Vinko Kepic, predsednik borčevske organizacije v Metliki

Belokranjec, ki to ni in za katerega Belokranjci mislijo, da je. Če te ljudje sprejmejo, ti pregledajo obisti, prevetrio dušo in ravnanje in ti potem naklonijo dobro besedo, si njihov. Kepic se je kot trn zadril v to belokranjsko resničnost in jo odzvanja navzven. Zna biti resen, toda v naslednjem hipu se široko nasmeje, tako zelo široko, kot so široki Belokranjci. Zdaj se je »belokranjstva« nalezel in je med župančičevimi ostrnicami kot doma.

V Trnovcu pri Metliki živi, vse vidi in vse pozna. Najprej se je zavedel tega, da je treba spoznati zgodovino ljudstva, med katerim živiš, da ne kaže slep popotovati skozi ta vek, mimo ljudi in neskončnih poti, ki niso ne-spoznavne. So ljudje, ki krojijo usodo soljudem, a jih ne poznajo, zato je hodijo po

beni red, ostal med belokranjskimi ljudmi.

Vrvež zgodovine ga je že zelo zgodaj, nenaden val pač, potisnil v tok, ki so ga uravnavali napredno misleči ljudje. Bil je vrtnar na Bledu, kjer je imel stike s prvoborcem Prešernom, in ko je grozilo, da bo življenje sredi rožic in preimenitnega grmi-

brujoč rojake, med katerimi se je Vinko boril:

»In vendar še govoril bom o sreči, da, vselej vsakega bom blagoval, ki rajši je v zanosu mlademu pal,

ko da izhiral bi v zatohli ječi.«

Bil je z njimi, »ki so v zanosu mlademu pali«, spoznal je Belokranjce, bolj nje kot pokrajino in vseč so mu postali (»Zdaj jih je čas spremenil, kot vsakega!«).

Z minerskim bataljonom petnajste divizije je dočakal konec gorja in začetek veselja. In spet je bil vojak. Do pred sedmimi leti, ko je stopil v pokoj in – se vrnil med Belokranjce.

Ničesar niso imeli ti ljudje pred vojno, svoje hlače in zaščepec negostoljubne zemlje, kamnite, robate, le za oči privlačno in za poeta zaslanjano, ki ne skopari s soncem, pove v hišici med sadnim drevjem, ob brajdi, ki se vije tod, nad vasjo, ki se je stisnila k cesti. Bela Krajina je imela težjo usodo kot druge pokrajine, trdi, prav zaradi tega, ker ni imela nič in ker Belokranjci niso imeli nič.

Našteva:

»Kdor je kaj znal, bil za kaj sposoben, je odšel, ljudje so se razsuli po domovini. Zaposlitve ni bilo. Stotine otrok padlih borcev, ki so se šolali, se niso vrile. Ni bilo pogojev, le kdo bi hodil nazaj revščino tolčt. To se pozna in se bo nekaj časa še poznalo. Spreminjati se je začelo nekako po šestdesetem letu. Pred dvajsetimi leti, to ni tako strašno daleč, so bile tod le še slamnate strehe, tako pač, kakršne je videl v svoji pesniški viziji Župančič. Malo se je pozabilo na to Belo Krajino.«

In vendar je po Kepicevem ogromno narejenega, žal pa Bela Krajina (to je naposled najbolj žgoča rana vseh manjrazvitih) ni imela sreče z industrijo. Ta ni takšna, da bi lahko ustvarjala akumulacijo, četudi se na moč trudi, da bi spravili v red tudi to. In kot star pripev se vleče pomanjkanje strokovnjakov.

»V vsej Beli Krajini je, denimo, problem dobiti arhitekta, ki bi naredil kolikor toliko dostojen spomenik,

obeležje!«

In Kepic se huduje.

Ljudje znotraj te deželice, modruje sredi knjig, sklonjen nad nizko mizico, da mu skoraj ni videti obraza, bi morali več stori zanj, ne le oni zunaj. »Forumska« samozadovoljnost še nikoli ni prinesla napredka, ni potegnila voličev iz blata, ne nebotičnikov in silosov postavljala.

Bili so čaši, zavrve Kepicove besede, ko je bila socialna varnost borcev na psu. Zdaj, po dolgem času (Oh, kako je dolga, dolga pot!?) je to rešeno. To je pomembno, v boju je sodelovala takorekoč vsa pokrajina.

Ni dobro nepreudarjeno stresati besed, zameriš se, razpreda. Ni še dolgo, ko je Izvršni svet občine Metlika predlagal, da bi se za dva odstotka znižala sredstva za kompenzacijo za meso in kruh in da bi ta sredstva vzeli tudi iz borčevskih priznavačnin. On, Kepic, je bil proti. Odločno proti. Prislužil si je zamerilo, grajo.

Stopila sva v sosednjo vas, vendarle skozi sonce, zadnje lehe snega je že požrla, nekje v daljavi je vendarle bilo videti nekaj brez, belokranjskih brez, brez katerih si člo-

vek kar nekako težko predstavlja to deželico. Tudi jaz sem mislil, je dejal Kepic, ko sva koračila proti domačiji, da je Bela Krajina posejana z brezami, da je to en sam gaj...

Ej, kako zna zažareti belokranjsko gostoljubje.

Nemaničeva Marija v Lokvichah je znosila na mizo... in spomnil sem se spet na belokranjskega poeta.

»Konjiče v hlev pa po vina v klet...

Ajd v kuhinjo, ženka, peč in cvret!

Kaj se ti tako je raztrgal obraz?«

Zresnjen se je Kepic odzval v dobrodušju in širokosti belokranjskega doma, s petnajsto belokranjsko se je preselil v Nemaničevo kuhinjo in kot pehar, orehov poln in dobrot za drobiž, se je odprl in spoznal sem, kako dobro pozna zgodovino deželice in njenih ljudi, pisane strani žilavosti in prepreganjanja skromnega ljudstva. Skorajda bi se bil vprašal, kdo več ve, komu kaj več pomeni.

Ljudje so prevečkrat bili razočarani, kima proti Mariji, težko jih je pridobiti. Nekdaj je bila Bela Krajina polna žita, od Krasinca do Metlike

je valovilo žitno polje in vsi so ga imeli dovolj. Le ozreti se je treba in človek sprevidi, da se je nekaj zgodilo, nekaj kar ni dobro, tehta besede Kepic. Morali se bomo potruditi, da bomo spet vzbudili v ljudeh zaupanje, toda le z medlim, brezbarvnim aktivizmom tega ne bomo dosegli, slabokrvnost se je še vsake-mu otepal.

Premalo drže Belokranjci skupaj, razpreda naprej, a je žalostno, če so složni le takrat, kadar je hudo. In takrat so bili Belokranjci vedno složni.

Dandanes je vprašanje, kako dobiti kakšen dinar, da bi postavili ploščo v ta ali oni spomin, skromno obeležje, ko se drugod pripravimo o velikih milijardah, ko nam denar polzi skozi prste. In vendar govorimo o podružbljanju tradicij narodnoosvobodilnega boja, o prenašanju minulega na prihajajoče rodove, na te, ki željno vsrkavajo dileme rodu, ki odhaja, in se uče – ali pa ne – iz njih. Tudi to je posledica belokranjske nesreče, stanja, kakršno je bilo pred in po vojni, ko ni bilo noti ljudi, niti denarja.

»Veliko bolj smelo bi morali načrtovati, več poguma bi morali pokazati, ne pa stopicati na mestu!«

Ostala sva sama.

Spomnil sem se, da je dejal, tale Kepic, da se dandanašnji vse preveč pustimo plačevati. Za vse, za vsakršno drobnarijo in da nam je, vrag ga vzemi, takšno ravnanje, vse prehudo. Spomnil sem se, da je dejal, ta zresnjenost, delati za to družbo zastoj. In še to se mi je zapisalo, ko sva nekaj časa tiho koračila proti dolini, da je pripomnil, da je vselej ravnal pošteno in da to upa vsakomur povedati v brk in da si nikoli ni skušal zavarovati hrbtna in da lahko mirne duše vsakomur pogleda v oči. Prav bi bilo, če bi tako občutil vsak človek pod tem soncem.

Pozneje, ne vem več, kje in kdaj je bilo in ob kakšni priliki, sem prestregel besede, da so Belokranjci Kepica sprejeli za svojega, sploh še borci, ki so ga poznali že od prej in da se na tega človeka lahko zaneses.

Če te ljudje sprejmejo, ti pregledajo obisti, prevetrio dušo in ravnanje in ti potem naklonijo dobro besedo, ko so se ozrli na južno in severno stran, si njihov.

Milenko Strašek

»Belokranjecem manjka strokovno usposobljenega kadra...!«

površju, varno in previdno hkrati. Kepic je zgneten iz drugačnega testa: Belokranjce je spoznal med vojno, v petnajsti belokranjski brigadi.

In je bržkone že takrat razmišljal, da bi kazalo ostati v deželi zelenega Jurija, pisanih rut in globoke, zelene Kolpe, ki se lenivo igraje vali po njenem robu.

Naneslo je, da je otrok delavske družine iz Komende pri Kamniku, ki je že pred vojno končal srednjo kmetijsko šolo in se že v Ljubljani, med šolanjem, seznanil z skojevci, demonstriral in vpil zoper nepravilni druž-

čevja ter prepovedanih opravil postalo takorekoč čez noč prevročje, je odšel v Kamniški bataljon in potem še v Šlandrovo brigado. Zgodilo se je, da se je zapisal med mnoge, ki jim sreča ni bila dana, da bi se iz svetovne morije izkopali celi, zadelo ga je. Moral je na Rog in ko je ozdravel, so ga premestili v petnajsto belokranjsko brigado. Tako je Gorenjec prišel med ostrnice, v deželo Zelenega Jurija in v zelenilo zaslanjano, lirična pesem Otona Župančiča je dobila v tej borbi drug zven. Morda je tistihdob vroče začutil z velikim poetom, ki je dejal, hra-

»Forumska samozadovoljnost še nikoli ni prinesla napredka, ni potegnila voličev iz blata, ne nebotičnikov in silosov postavljala!«